

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra radiologie, toxikologie a ochrany obyvatelstva

Diplomová práce

**Analýza současného stavu speciální
kynologie v České republice - se
zaměřením na vyhledávání výbušnin**

Vypracoval: Bc. Martin Homolka
Vedoucí práce: Mgr. Jaroslava Bicková, Ph.D.

České Budějovice 2014

Abstrakt

Ochrana obyvatelstva se postupně stává jednou z nejdůležitějších činností, kterými se zabývají vlády veškerých civilizovaných zemí světa. Za vynakládání vysokých finančních prostředků jsou zřizovány ozbrojené sbory, bezpečnostní organizace, specializované skupiny odborníků a pracovníků a posilovány armádní složky, které se mohou podílet právě na ochraně obyvatelstva při mimořádných událostech nebo krizových situacích nevojenského charakteru.

Velkou hrozbou poslední doby se stal terorismus. Projevy tohoto fenoménu jsou patrné v celém světě. Nejčastějšími oběťmi terorismu se stávají právě příslušníci civilního obyvatelstva daného státu, ve kterém je teroristický útok uskutečněn. Jeho formy mají různou podobu. Může se jednat o umístění nástražného výbušného systému, mnohdy ještě s cílem založit požár, sebevražedný útok vedený za pomoci výbušnin, nebo akce aktivních střelců. Veškeré tyto útoky mají za úkol způsobit značné ztráty na životech občanů a vyvolání pocitu strachu při každodenních běžných činnostech.

Provedení těchto útoků je však mnohdy finančně velmi náročné a proto je k získávání finančních prostředků organizována další rozsáhlá trestná činnost a to výroba a obchod s omamnými a psychotropními látkami nebo nelegální obchod se zbraněmi.

Bezpečnostní složky jednotlivých států tedy musejí být schopny a připraveny k pátrání po prostředcích, které ať přímo nebo zprostředkovaně ohrožují bezpečnost obyvatel, nebo důležitých objektů či zařízení kritické infrastruktury. Jedná se o vyhledávání výbušnin, střelných zbraní, omamných a psychotropních látek, akceleračních hoření, nebo třeba bankovek.

Při těchto činnostech využívá většina policejních sborů a bezpečnostních složek vlastností a schopností psů. Tento zřejmě nejbližší společník člověka je schopen po ukončení správného výcviku veškeré tyto komodity nalézt a označit.

Cílem této práce je specifikace důležitosti speciální kynologie při ochraně obyvatelstva, zaměřené na vyhledávání výbušnin pomocí speciálně vycvičených psů.

Diplomová práce je zpracována formou kvalitativního výzkumu. Respondenti, kteří byli v průběhu výzkumu dotazováni, jsou odborníci s dlouholetou praxí v oblasti

speciální kynologie a pyrotechniky. V rámci výzkumu je využita metoda sekundární analýzy dat, polostrukturovaného rozhovoru a technika fotodokumentace. Byla vytvořena SWOT analýza, která přibližuje stav speciální kynologie v České republice.

Policie České republiky, jako jedna ze tří základních složek Integrovaného záchranného systému, plní celou řadu úkolů, které jí ukládá zákon. Jedním z těchto hlavních je přímá ochrana životů a zdraví veškerých osob, které se v danou chvíli nacházejí na území našeho státu. V dnešní době jsou některé útoky na tyto hodnoty vedeny za použití výbušnin. Jestliže dojde k jejich zneužití a instalování do nástražného výbušného systému, jsou příslušníci Policie ČR jedinými, kteří vyjíždějí na místa uložení, nebo možného uložení takového předmětu. Dále provádějí bezpečnostní a preventivní pyrotechnické prohlídky. Někteří z těchto příslušníků jsou psovodi. Tito se zabývají výchovou, výcvikem a následným používáním psů, které speciálně vycvičili pro vyhledávání výbušnin. Jsou zvaní prakticky ke každému pátrání po výbušninách, které policie provádí. Díky svému rozmístění, jsou schopni zahájit svá pátrání do několika minut, či desítek minut, prakticky kdekoli na území České republiky. V současné době neexistuje žádný jiný ozbrojený bezpečnostní sbor, nebo jiná bezpečnostní složka, která by byla schopna tuto službu poskytnout. Je proto nutné vyřešit některé problémy, které tuto činnost ohrožují. Jedná se například o nedostatek financí či malou spolupráci jednotlivých útvarů. Proti těmto problémům stojí profesionalita policistů psovodů, jejich zkušenosti a nadšení pro práci a také skvělá úroveň výcvikových středisek. Správně vycvičený a používaný služební pes je při těchto pátráních naprosto nenahraditelným pomocníkem, bez jehož pomoci si v současné, ale i budoucí době, nedokážeme realizaci efektivního pátrání po výbušninách představit.

Práce vytváří ucelený přehled a popis využití speciální kynologie se zaměřením na vyhledávání výbušnin ve vztahu k ochraně obyvatelstva. V praxi bude sloužit ke zlepšení informovanosti laické veřejnosti a jako ucelený informační materiál pro veřejnost odbornou.

Klíčová slova: Nástražný výbušný systém, Výbušniny, Speciální kynologie, Služební pes, Ochrana obyvatelstva, Integrovaný záchranný systém

Abstract

Civil protection is getting one of the most important activities governments of all civilized states in the world deal with. Substantial funds are spent on setting up of armed forces, security organizations, groups of specialists and employees and on reinforcing of army forces that can participate in civil protection during state of emergency or in critical civil situations.

Terrorism has become big threat nowadays. Its displays can be noticed all over the world. The most often victims of terrorism are civilians of the state where the attack takes place. The attacks have different forms. It can be location of explosive systems, in most cases even setting fire, suicidal attack with explosives or actions of active shooters. The aim of all these attacks is to injure or kill as many people as possible and to raise fear in people during their everyday activities.

For realization of these attacks a lot of money is needed. To get the money other crimes are committed, namely production and trade with narcotics and psychotropic substances or illegal weapon trade.

The bodies participating in civil protection of each single state have to be able and ready to search for implements that directly or indirectly endanger not only the safety of inhabitants, but also the safety of important buildings and the premises of critical infrastructure. It concerns searching for explosives, firearms, narcotics and psychotropic substances, burning accelerants or e.g. banknotes.

For these activities most police forces and bodies of civil protection use dogs because of their character and abilities. This companion closest to a man is able to find and mark all named commodities after having finished its proper training.

The aim of this thesis is to specify the importance of special kynology for civil protection, focused on locating of explosives using specially trained dogs.

Qualitative survey is the base of this dissertation. Respondents are experts with long-time experience in special kynology and explosives. Methods used within the research are following: secondary data analysis, half structured interview and photo documentation. SWOT analysis has been made that describes the condition of special kynology in the Czech Republic.

The Police of the Czech Republic, as one of three basic bodies of Integrated Rescue System, have to fulfil many tasks defined by law. One of the most important tasks is life and health protection of all persons that are in the certain moment in our state territory. For attacks against these values explosives are used nowadays. If they are misused and installed in explosive systems, the members of the Police of the Czech Republic are the ones who enter the area of explosive placement or the possible placement of such object. Besides, they carry out safety and preventive explosives search. Some of these members are canine officers. Their task is to train the dogs in a special way so that these are able to locate explosives. They take part in every search for explosives which is led by the police. Thanks to their placement they are able to begin with investigation within a few minutes or tens of minutes almost anywhere in the area of the Czech Republic. Nowadays there is no other body of armed force that would be able to provide this kind of service. That is why it is necessary to solve such problems that endanger this activity, such as lack of finance or little cooperation among individual units. Despite these problems we have to highlight the professionalism of canine officers, their experience and work enthusiasm as well as a very high level of training centres. If trained and used in the right way, the dogs are irreplaceable in the search for explosives not only nowadays but also in the future. Without their help the search cannot be effective.

The dissertation presents a complete overview and description of the use of special kynology concerning search for explosives in relation to civil protection. In practice it will improve the public awareness and it will be used as complete information material for experts.

Keywords: Explosive system, Explosives, Special kynology, Service dog, Civil protection, Integrated Rescue System

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 19. května 2014

.....

Martin Homolka

Poděkování

Velmi rád bych upřímně poděkoval své vedoucí bakalářské práce Mgr. Jaroslavě Bickové, Ph.D. za hodnotné rady a profesionální přístup, které mi pomohly k vypracování této bakalářské práce. Děkuji i všem ostatním, kteří mi pomohli s realizací výzkumu.

ÚVOD.....	10
1 TEORETICKÁ ČÁST	11
1.1 Zvířata a jejich historie v lidské společnosti.....	11
1.1.1 Definice zvířete a jejich využití po předchozím procesu zdomácnění	11
1.2 Pes ve společenství člověka.....	12
1.2.1 Historický vývoj psa a jeho domestikace	12
1.3 Vrozené vzorce chování psů - etologie.....	14
1.3.1 Pojem etologie a její historie	14
1.3.2 Etogram psa.....	14
1.3.3 Nervová soustava psa a jeho reflexy	19
1.3.4 Rozdělení psů podle typu vyšší nervové činnosti.....	20
1.3.5 Smyslové orgány psů.....	21
1.4 Pach, jeho vznik a šíření	24
1.5 Využití psů	25
1.5.1 Pes jako strážce a lovec.....	25
1.5.2 Používání psů ve válečných konfliktech.....	25
1.6 Ochrana obyvatelstva v České republice	27
1.6.1 Ochrana obyvatelstva	27
1.6.2 Integrovaný záchranný systém České republiky.....	29
1.6.3 Využití speciální kynologie v Integrovaném záchranném systému	30
1.7 Jednotlivé problematiky speciální kynologie.....	31
1.7.1 Vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů.....	31
1.7.2 Vyhledávání omamných a psychotropních látek a jeho historie	32
1.7.3 Vyhledávání střelných zbraní a jejich komponentů a jeho historie	33
1.7.4 Detekce akceleračních hoření a její historie.....	34
1.7.5 Metoda pachové identifikace a její historie	35
1.7.6 Vyhledávání neživých osob a lidských ostatků a jeho historie.....	37
2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A METODIKA VÝZKUMU	39
2.1 Použité techniky výzkumu.....	39
2.2 Charakteristika zkoumaného souboru.....	40
3 VÝSLEDKY	42
3.1 Realizace vyhledávání výbušnin v České republice	42
3.1.1 Historie problematiky	42

3.1.2	Financování problematiky.....	44
3.1.3	Komunikace a spolupráce mezi jednotlivými útvary.....	46
3.1.4	Výběr psovodů specialistů	47
3.1.5	Technika a ochranné prostředky psovodů specialistů	47
3.1.6	Výcviková střediska psovodů	50
3.1.7	Hlavní problémy a jejich důvody.....	52
3.2	Pes „specialista“	54
3.2.1	Výběr vhodného psího plemene	54
3.2.2	Výběr štěněte nebo mladého psa.....	55
3.2.3	Výchova mladého psa	55
3.2.4	Výcvik psa specialisty	56
3.2.5	Praktické používání služebních psů při vyhledávání výbušnin	58
3.3	Vyhledávání výbušnin v ČR při ochraně obyvatelstva.....	60
3.3.1	Vyhledávání výbušnin – úkol Policie ČR.....	60
3.3.2	Rozdělení výbušnin	77
3.3.3	Jednotlivé druhy výbušnin používané pro výcvik služebních psů	79
3.4	SWOT analýza.....	83
4	DISKUZE.....	84
5	ZÁVĚR.....	88
6	SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	89
7	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Tato diplomová práce s názvem „Analýza současného stavu speciální kynologie v České republice - se zaměřením na vyhledávání výbušnin“ vznikla proto, aby byla specifikována důležitost speciální kynologie jako prostředku, který je přímo používán k ochraně obyvatelstva. Jedná se zejména o problematiku vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů, které mohou být kdykoliv a kdekoliv použity jednotlivci nebo skupinami osob k útoku na civilní obyvatelstvo nebo důležitý či chráněný prvek nebo objekt kritické infrastruktury.

Jeden z mála prostředků, který lze přímo použít při pátrání po ukrytých výbušninách je správně vycvičený pes. Ten je schopen svým citlivým čichem detekovat přítomnost trhaviny ve svém okolí, tuto nalézt a nacvičeným způsobem označit. Zdravý a dobře vycvičený pes je nenahraditelným pomocníkem při vyhledávání výbušnin právě proto, že jeho organismus se dokáže velmi rychle přizpůsobit rychle se měnícím okolním podmínkám jako je například teplota či vlhkost vzduchu. Při jakýchkoliv změnách těchto veličin se musí velmi nákladné elektronické detektory, používané k detekci výbušnin, složitě a zdlouhavě kalibrovat a proto je jejich použití velmi omezené.

V České republice je pátrání po výbušninách téměř výhradně záležitostí Policie České republiky. A právě v jejich řadách jsou příslušníci, kteří mají za úkol vychovávat, cvičit a následně používat psy k vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů. Tímto se přímo podílejí na ochraně civilního obyvatelstva a prvků kritické infrastruktury. Těmito příslušníky jsou psovodi specialisté a jejich nenahraditelní pomocníci psi specialisté.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Zvířata a jejich historie v lidské společnosti

1.1.1 Definice zvířete a jejich využití po předchozím procesu zdomácnění

Pro účely zákona se zvířetem rozumí každý živý obratlovec kromě člověka, nikoliv však plody (féty) nebo embrya (37).

Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze (39).

Zdomácnění (domestikace) je proces, při kterém člověk nahrazuje přirozené prostředí zvířat za jiné, které určuje on sám. Dále pak nahrazuje jejich přirozený výběr cílevědomou umělou selekcí. Tímto přeměňuje určité druhy zvířat. Tato zdomácněná zvířata se od těch původních liší vzhledem, chováním a dalšími parametry (33).

Člověk pochopil, že chovem určitých druhů zvířat se může osvobodit od pracného lovu, radikálně zlepšit svou výživu a rychleji rozvíjet své schopnosti (30).

Průběh a časové rozmezí domestikace domácích zvířat nejsou známé do detailů (34).

Archeologové vycházejí z názoru, že prvními zdomácněnými zvířaty byli býložravci, kteří mohli být snadno drženi v ohradách, nebo hlídání na pastvinách. Uvádějí, že patrně kolem roku 10 000 př. n. l. chovali neolitičtí zemědělci na území dnešního Kurdistanu stáda koz. Nejstarším domácím zvířetem tedy patrně bude potomek kozy bezoárové - koza domácí (11).

Motivace zdomácnění byly různé. V některých případech se jednalo o domestikaci samovolnou, jindy, kdy se člověk na určité druhy zaměřil, o domestikaci vědomou. Některá zvířata se k člověku přiřadila nenásilně (pes, kočka, holub), jiná bylo třeba zkrotit (osel, kůň, skot) (33).

Zpočátku se první domácí zvířata vzhledem příliš nelišila od svých divokých předků, ale člověk se postupem doby vědomě snažil vyšlechtit stále produktivnější

plemena. Naše současná existence je podmíněna chovem miliard domácích zvířat, která nám poskytují nejen velmi kvalitní a rozmanitou výživu, ale během celé naší historie se uplatňovala jako významní pomocníci při transportu různých materiálů, obdělávání polí nebo při službě vědě a výzkumu (30).

1.2 Pes ve společenství člověka

1.2.1 Historický vývoj psa a jeho domestikace

Mnoho vědců se shoduje na skutečnosti, že prapředkem psů jsou malé šelmičky z čeledi Cynodictidae. Tyto šelmy se objevily již v mladším eocénu a charakterizovala je poměrně velká mozkovna, protáhlé tělo a krátké nohy přizpůsobené běhavému způsobu života (11).

Za středisko vývoje psovitých šelem byla s určitostí označena v třetihorách Severní Amerika, ze které se potom rozšířili téměř do celého světa (11)

Většina badatelů se dnes přiklání k názoru, že další vývoj psa byl polyfyletický¹, což dokazují různě staré vykopávky koster těchto zvířat (21).

Na finálním vývoji psa domácího se dle přesvědčivých důkazů (výzkum DNA) podílejí příslušníci rodu *Canis*, a to vlk, šakal obecný a eventuálně kojot (11).

Předka psa domácího je nutné hledat ve vlku bližším asijském chrtu. V úvahu připadá především indický vlk *Canis lupus pallipes* a *Canis lupaster* (15).

„Domestikace psa začala před 8-10 tisíci lety“. Díky tehdejšímu rozdrobení lidstva do mnoha malých kmenů byla divoká zvířata izolována od divoké populace a také od zvířat sousedních kmenů. Tyto malé populace pak nemohly pojmout celý genový fond původního druhu. Dědičné základy se přestaly mísit a genetický odstup těchto malých

¹ polyfyletismus je stav nějaké člověkem vytvořené skupiny organismů, ve kterém se skupina nachází, pokud nezahrnuje společného předka a sestává z organismů z různých vývojových linií

populací položil základ pozdější mnohotvárnosti plemen. Během domestikace prošel pes velmi výrazným procesem. Na rozdíl od divokého předka má pozměněnou psychiku, stavbu těla, některé části jsou menší, jiné větší, změny jsou patrné i na struktuře orgánů. Vzhledem k těmto změnám se pes začíná i jinak projevat. Zbytněly u něj například sklony k hlasovým projevům. Například hlasité a vytrvalé štěkání je charakteristické pouze pro psa. O jeho štěkotu lze říci, že během domestikace hypertrofoval (17).

K největším změnám docházelo z toho důvodu, že lidé při formování psích ras vybírali systematicky psy s vlastnostmi štěněte. Jedná se o tzv. *neotenii*. Neotenie, která se týká jak fyziologie zvířat, tak i jejich chování znamená, že dospělý jedinec vykazuje mnoho rysů nezralého zvířete. Jedním ze základních rozdílů mezi psy a divokými šelmami je v tom, že mnoho psích plemen má kratší a mladistvěji vyhlížející čenichy. Jejich nos je mírně zploštělý a zuby mají tendenci přiléhat k sobě těsněji. Mezi extrémní příklady psů se zkrácenými čenichy patří buldoci, mopsi, boxeři nebo pekinézové. I psi s relativně dlouhým čumákem např. ruský či afgánský chrt, doberman, greyhound jej mají v porovnání s prapůvodními předky zkrácen (4).

Dalším rozdílem je velikost. Původní psi byli menší než vlci a šakali. Postupně byla vyšlechtěna plemena mnohem větší, jako např. irský vlkodav či německá doga a naopak plemena miniaturní, mezi které patří čivava nebo trpasličí pudl.

Změnu můžeme pozorovat i v barvě a složení srsti. Psí srst je dnes u jednotlivých plemen velmi rozdílná, neboť ji člověk šlechtěním upravoval pro různé účely, ke kterým dnes psy využívá. Proto mají někteří psy srst velmi hrubou a hustou, aby je chránila třeba v norách, kde musí pátrat po kořisti, nebo jemnou, protože ta je člověku příjemná na dotyk při hlazení (4).

Domestikovaní psy se také v mnoha ohledech chovají jako štěňata. Příkladem je olizování lidské tváře nebo výrazně utlumené soupeření s ostatními členy smečky. Dnešní psi již velmi zřídka zaútočí na děti (mladší členy smečky) z důvodu vyjadřování dominance.

Domestikace také zbavila psů *neofobie*, čili strachu z nových a nepřátelsky vyhlížejících věcí a strachu z cizích lidí. Tento strach je divokým zvířatům vlastní a

jejich plachost se většinou projevuje útekem, nebo naopak útokem na takové domnělé nebezpečí.

Domestikaci tedy vděčíme za to, že se psi skvěle adaptovali na naše životy, naše životní prostředí a relativně dobře se vypořádávají s našimi potřebami (4).

1.3 Vrozené vzorce chování psů - etologie

1.3.1 Pojem etologie a její historie

Je to věda, jež se zabývá životními projevy a chováním zvířat. Zkoumá zejména systém komunikace mezi zvířaty většinou v jejich přirozeném prostředí. Dále se zabývá vrozenými a naučeným vzorci chování zvířat (14).

Zvířata a jejich chování byla zkoumána od pradávna. Etologie jako samostatná nauka vznikla na přelomu 19. a 20. století. Již v Hérodotových spisech, které vznikaly za těmito účely, můžeme najít popis chování zvířat. Dalším pramenem jsou Aristotelovi spisy, v nichž je popsán například včelí tanec. Chování zvířat se nestuduje pouze v jejich přirozeném prostředí, ale i v domácím (chovatelském). Tímto chováním se zabýval anglický lékař William Harvey. Další významná práce z oblasti etologie pochází od Johna Lubbocka. V zakladateli české etologie je spatřován Zdeněk Veselovský. Tento autor mnoha publikací a odborných článků z oblasti etologie byl dlouhodobým ředitelem pražské zoologické zahrady (14).

1.3.2 Etogram psa

Etogram psa je souhrnným popisem tzv. inventáře vrozeného chování. V etogramu se popisují příslušné dědičné koordinace (vzorce chování) v jednotlivých funkčních okruzích. Pro správné pochopení psího chování je znalost jeho etogramu nezbytná (17).

Funkční okruhy vrozeného chování:

- orientační chování,
- komfortní chování,
- obranné chování,
- lovecké chování,
- potravní chování,
- sociální chování,
- hry,
- sexuální chování,
- chování při porodu,
- výchova štěňat,
- infantilní chování.

Etogram psa je tedy velmi obsáhlá problematika. Pro kynologickou praxi jsou však nejdůležitější pouze některé okruhy.

Orientační chování

Pes pro svou orientaci v prostoru zapojuje všechny smysly. Předmět, který je mu neznámý, prověřuje zrakem, čichem, posouvá jej čenichem, dotýká se ho přední tlapou, okusuje jej a olizuje. Při pozorování širšího okolí pes větrí, naslouchá a sleduje zkoumané předměty očima.

Obranné chování

Pes po svých předcích zdědil schopnost obranného chování. To rozdělujeme na aktivní a pasivní formu obranného chování. Do aktivní formy patří všechny způsoby chování, kdy pes aktivně uniká či uhýbá před hrozícím nebezpečím. Jedná se například o ucuknutí před úderem, nebo útěk. Pro pasivní formu obranného chování je charakteristické určité znehybnění zvířete. Projevuje se například tím, že se pes tiskne k noze psovoda nebo v extrémním případě vede až k úplnému ztuhnutí jeho těla a naprostému odevzdání se situaci (17).

Lovecké chování

Vlivem domestikace bylo lovecké chování pozměněno asi nejvíce. Původně bylo zvířaty využíváno k zajištění potravy pro sebe nebo smečku. U plemen, která nepatří mezi tzv. pracovní, bylo velmi utlumeno a u tzv. pracovních plemen bylo přeměřováno na jiné, člověkem využívané činnosti (23).

Tohoto vrozeného vzorce chování se dnes využívá pro výcvik jak sledování lidské stopy, tak k nácviku obranných prací. Pes je schopen svým čichem velmi precizně sledovat kořist a postupným výcvikem je docíleno používání psa ke sledování vlastní stopy psovoda a nakonec i jakýchkoli stop cizích osob. Při obranných pracích jsou využívány schopnosti psů k zadržení, stržení a zneškodnění kořisti.

Potravní chování

Do tohoto chování se řadí přijímání potravy, její vyvrhování, ukryvání a jednání psů při vyměšování. Pes se ve společnosti člověka stal víceméně všežravcem. Zaživací trakt psa je i přes vliv moderní doby, která s sebou nese dostatek potravy, zařízen na trávení typu „velké množství najednou a pak občas nic“ tak jako je tomu u jeho divokých příbuzných. Psi z našeho pohledu žerou hltavě a mají tendence se vždy nakrmit co nejvíce. Této vlastnosti se hojně využívá při výcviku mnoha pracovních disciplín (17).

Sociální chování

Jedná se o styk dvou nebo více jedinců a to uprostřed organizovaného společenství (smečky). Bezkonfliktní soužití jedinců, kteří patří, ke stejnému zvířecímu druhu zde určují dva hlavní faktory, a sice tzv. sociální hierarchie a sociální komunikace. Tyto faktory ve značné míře stabilizují vztahy v celé skupině. Toto platí jak pro čistě psí smečku, tak i pro tu, kde jsou dalšími jejími členy lidé (31).

Hlavní projevy sociálního chování:

- teritoriální chování
- sociální hierarchie ve smečce

- individuální vzdálenost
- maximální vzdálenost
- agresivní chování
- imponování
- protestní chování
- podřízené chování
- přátelský kontakt
- neutrální kontakt (16).

Hry

Hra je velmi důležitá činnost a to nejen ve štěněčím věku, ale i v dospělosti psa. Po celé generace se důležitost a opodstatnění her geneticky zachovaly. Hry slouží k tomu, aby se štěňata naučila „psí jazyk“, zažívala konflikty, které pak budou řešit v pozdějším věku jako vážné a získávala důležité poznatky o sobě i svém okolí. U dospělých psů se hra stává způsobem, jak si lze dovolit více k ostatním. Tímto si pes osvojuje nové strategie, které by ve skutečném životě mohly být nebezpečné (1).

Hry jsou při výchově a výcviku psa velice důležité. Štěně si námi žádané návyky osvojuje mnohem rychleji a snadněji, jsou-li mu vtiskávány při hře. Výcvik, který je vedený formou hry je jak pro psa, tak i pro psovoda velmi příjemný, zábavný a pes jej vlastně vyžaduje. Jeho práce je ochotná a takto získané dovednosti jsou velmi pevně uchovány v paměti (24).

Sexuální chování

Sexuální chování u psa se projevuje velmi intenzivně, neboť je „hypersexualizován“. Dokazuje to říjení fen, kterým na rozdíl od samic vlka nebo šakala sexuální cyklus vrcholí dvakrát do roka.

Již ve štěněčím věku (dva až tři měsíce) lze pozorovat sexuální hry. Feny mívají první říjí už koncem osmého měsíce života. Psí samci jsou v této době schopni prvně ejakulovat. Tento vývoj je oproti vlkům a šakalům velmi urychlen (17).

Sexuální chování psů je vrozené, avšak zdokonaluje se zkušenostmi. Mladí psy mnohdy potřebují více pokusů, než se jim podaří se s fenou spářit. Mladé feny zase někdy odmítají proces spáření, i když mají vrchol říje.

U psa se však sexuální chování může projevit také jako únik nebo přenosové chování. Pes, zažívající konflikt, se může snažit naskakovat na jiného, čímž chce měnit motivaci chování svého i jeho protějšku. Tímto způsobem někdy bývá také vyjadřována nadřazenost (1).

Chování při porodu

Příznaky blížícího se porodu přicházejí u jednotlivých fen individuálně a značně je ovlivňuje nervová soustava. Paří mezi ně snížený příjem potravy, neklid feny, ukládání se na místo porodu, zvýšená frekvence dechu. V otevíracím se stadiu fena hrabe předními končetinami, okusuje předměty ve svém dosahu, často a krátce pije a hlavně vyhledává svého chovatele, který by v tuto dobu měl již s fenou zůstat a neodcházet. Jeho přítomnost je velmi důležitá, neboť fenu uklidňuje a také může zakročit v případech problémů, které mohou nastat. Ani v přírodních podmínkách totiž feny nerodí samy. Členové smečky zůstávají v jejím okolí (21).

Po samotném porodu se většina fen začíná o štěňata starat. U feny se projevuje mateřské chování, do kterého patří veškeré její projevy vůči svým štěňatům. Ihned po narození je osuší, udržuje je v teple, krmí je a čistí olizováním (1).

Výchova štěňat

Když štěňata povyroستou, fena je začíná vychovávat. Dobrá fena je vůči svým potomkům trpělivá a pečlivá. V některých situacích může být i hrubější, avšak nikdy svým štěňatům neublíží (1).

Ve fázi kdy již mají štěňata otevřené oči a zvukovody jejich výchova v mnohém určuje jejich budoucí chování. Přebírají od svých rodičů určité vzorce chování. Některé z nich se budou aktivovat až v dospělosti. Jiné, jako třeba emotivní naladění se projevují ihned. Fena je pro svá štěňata vzorem, který utváří jejich budoucí osobnost. Lekavost,

neklid, bázlivost, nebo naopak vyrovnanost, zvědavost ovlivní jejich budoucí povahu (17).

1.3.3 Nervová soustava psa a jeho reflexy

Nervová soustava udržuje v souladu činnost živého organismu, řídí a usměrňuje jeho životní pochody a to pod vlivem podnětů vnějšího nebo vnitřního prostředí. Dále umožňuje, aby se organismus projevoval jako harmonický celek svými charakteristickými vlastnostmi a měl schopnost přizpůsobovat se měnícím se podmínkám prostředí, ve kterém žije (12).

Nervová soustava psa plní tři základní funkce – 1. přijímá podněty smyslovými orgány, 2. přenáší ve formě nervového vzruchu informace do centrální nervové soustavy, 3. zpracovává informace v centrální nervové soustavě a předává je jako signály výkonným orgánům (5).

Nervová tkáň se skládá z neuronů a gliových buněk. Na povrchu bývá zpravidla obalena tenkou vrstvou vaziva.

Neurony jsou buňky vysoce specializované na převod nervových vzruchů. Jsou složeny z těla neuronové buňky a jejích výběžků. Neurony jsou velmi rozmanité, liší se velikostí těla své buňky a četností i délkou svých výběžků.

Gliové buňky slouží jako podpůrné zařízení pro neurony. Vytvářejí síť, ve kterých jsou uloženy neurony a těm pak poskytují hmotnou oporu a ochranu a pomáhají při jejich výživě (18).

Centrální nervovou soustavu psa tvoří mozek a mícha, které prostřednictvím obvodového nervstva řídí a koordinují jednotlivé orgány a tkáně. Pomocí těch se pak může pes pohybovat, čichat, vidět, slyšet atd. Pochody jako je dýchání, zažívání, vyměšování apod. jsou řízeny vegetativním (autonomním) nervstvem, jehož činnost má své zákony a je kontrolována pouze ústředním nervstvem, se kterým je spojena. Nepodléhá tedy vůli jedince (12).

Obvodové (periferní) nervy rozdělujeme na mozkové a míšní. Mozkových je dvanáct a vycházejí z mozkového kmene a z prodloužené míchy. Míšní nervy vystupují ze spodní části míchy a mají dvě základní funkce, a sice motorickou (pohyb) a senzitivní (citlivost) (5).

Reflex je základním funkčním prvkem nervové soustavy. Je možné jej charakterizovat jako převod vzruchů od smyslového orgánu nervovou drahou přes centrální nervový systém na výkonný orgán.

Reflexy dělíme na nepodmíněné (vrozené) s trvalým spojením smyslového a výkonného orgánu a na podmíněné (získané, naučené), které vznikají a zanikají během života psa. K vytvoření nepodmíněných reflexů není třeba nácviku. Podmíněné reflexy se vytvářejí v souvislosti s určitými zkušenostmi, které jsou pro psa nové. Na rozdíl od nepodmíněných se však vytvářejí pouze jako dočasné. Opakovanými situacemi (aktivizace) se mohou posilovat, nebo naopak vyhasínají, pokud chybí podněty, které je vyvolaly (5).

Podmíněné reflexy mají z hlediska využití psa ve prospěch člověka ten význam, že pes po daném povelu nebo na danou situaci reaguje tak, jak jsme jej naučili (10).

1.3.4 Rozdělení psů podle typu vyšší nervové činnosti

Psy, podle typů vyšší nervové činnosti, rozdělujeme do čtyř skupin.

Melancholik

Jedná se o slabý typ. U těchto psů je slabý proces podráždění, s nízkou hranicí výkonnosti nervových buněk. Silné podněty u těchto psů vyvolávají útlum. Kladné útlumové reflexy se vytvářejí nepevně a pomalu. Tito psi jsou většinou neklidní a příliš zbrklí.

Flegmatik

Vyrovnaný, pomalý typ. Tito psi mají silné procesy podráždění a útlumu, avšak s pomalejší pohyblivostí. Jsou to pomalí psy, se sklony k těžkopádnosti. Reflexy se u nich vytvářejí pomalu, a proto jejich výcvik déle trvá. Reakce těchto psů jsou pomalé.

Cholerik

Nevyrovnaný, silný, dráždivý typ. Jsou to psi se silným procesem podráždění, ale se slabým procesem útlumu. Při pohybu jsou velmi hbití a neúnavní. Reflexy spojené s podrážděním se vypracovávají poměrně rychle, avšak útlumové reflexy pomalu a nepevně. Například pro speciální výcvik pachových prací je tento typ psa nevhodný.

Sangvinik

Vyrovnaný, pohyblivý typ. Psi mají silné procesy podráždění a útlumu a tyto jsou v rovnováze. Podmíněné reflexy se vytvářejí poměrně snadno a rychle. Tito psi jsou nejvhodnějšími pro výcvik (10).

1.3.5 Smyslové orgány psů

Smyslové orgány psa rozdělujeme podle toho, jestli získávají informace z vnějšího nebo vnitřního prostředí.

a) EXTEROreceptory – reagují na podněty vnějšího prostředí

b) INTEROreceptory – reagují podrážděním na změny vnitřního prostředí organismu

Skupinu exteroceptorů můžeme pak rozdělit na:

a) TELereceptory neboli distanční – provádějí analýzu prostředí na vzdálenost.

Mezi tyto patří smyslové orgány zraku, sluchu a čichu.

b) KONTAKTOreceptory neboli dotykové – odpovídají na podráždění bezprostředního styku s podnětem. Sem patří smyslové orgány hmatu a chutě (26).

Čich

Čichový orgán je uložen v dutině nosní. Jedná se o složitý systém skládající se z lamelového systému jemných kostí a chrupavek, které jsou pokryty sliznicí. V té jsou čichové buňky, které svými vlákny zachycují pachy a dráždí čichové centrum v mozku, čímž dochází k čichovému vjemu (10).

Čichová sliznice u psa je šedá. Její velký rozsah je dán tím, že povrch skořepek, potažených čichovou sliznicí, je bohatě členěn sekundárními skořepkami. Čichová sliznice pokrývá i vnitřní plochu stěny střední nosní skořepiny a třetího endoturbinale (18).

Povrch čichové sliznice je neustále zvlhčován odměškem žlázek, které v ní vyúsťují. Čichové vjemy se dají postřehnout tehdy, jsou-li pachové částice, které sem pronikají, rozpuštěny ve vodném prostředí. Pachové částice jsou snadněji rozpustné v tukovém prostředí. Čichové buňky a jejich krátké výběžky si proto uchovávají velké množství tukových látek. Když pachové částice dospějí k čichové sliznici ve velkém zředění, rychle se koncentrují v tukových látkách čichových buněk a mohou tak mnohem rychleji vyvolat podráždění (26).

Kromě čichového ústrojí se na předním konci nosní dutiny nachází tzv. větřicí ústrojí. To se skládá ze dvou slizničních rourek, uložených při spodním okraji přepážkové chrupavky. V postranní stěně slizničních rourek probíhají velké žíly, které smrštěním svých stěn mohou vyvolat nasávání tekutiny, bohaté na pachové částice a to ať již z dutiny nosní tak ústní (26).

Větřicí orgán neobsahuje nikdy vzduch, ale vodnatou tekutinu. Kromě vlastní čichové činnosti slouží také jako načichávací ústrojí nebo tzv. **čichová paměť**, důležitá při rozlišování jednotlivých pachů (12).

Čich psa je velmi jemný nástroj. Avšak platí, že množství pachových částic musí být dostatečné, aby mohlo dojít k vyvolání čichového vjemu. Určitá malá koncentrace pachových částic již nemůže vyvolat potřebné podráždění. Takový pach vlivem nedostatečné koncentrace pak leží pod prahem cítění (26).

Sluch

Sluchový orgán psa se dělí na vnější, střední a vnitřní. Úkolem vnějšího ucha je zachytávat zvuky a převádět je ke střední části. Ve středním uchu dochází k rozkmitání kůstek, přes které je zvuk veden do vnitřního ucha. V tom se nachází centrum rovnováhy a ústrojí, které přijímá zvuk, jenž je následně sluchovým nervem přenášen do mozku (10).

Zrak

Oko psa je složeno ze tří vrstev – bělima, cévnatka, sítnice. Bělima je bílá a neprůhledná a na přední straně oka přechází v rohovku. Cévnatka je protkána velkým množstvím krevních cévek a přechází v duhovku, která má ve svém středu zornici. Duhovka reguluje množství procházejícího světla do oka. Za ní uložené řasnaté tělísko drží čočku a uvádí jí do pohybu. Tím je dána možnost ostření obrazu na sítnici. Sítnice je světločivná vrstva, která se skládá z čípků a tyčinek (5).

Chuť

Chuťovým orgánem je jazyk, a při přímém styku potravy s jeho sliznicí je vnímána chuť. Na jazyku jsou okrsky chuťových buněk, od kterých jsou přijaté vjemy nervovými vlákny přeneseny do mozku, odkud se šíří do zažívacího ústrojí jako příjemné či nepříjemné. Chuť má velký význam pro zažívání psa (10).

Hmat a jiné smyslové schopnosti kůže

V mozku psa vznikají také pocity tlakové, bolestivé, svědivé, pocity tepla a chladu, popř. pocit mrazení. Všechny tyto pocity se předávají do ústředí nervové dráhy a vnímají je smyslová čidla rozložená v kůži (12).

1.4 Pach, jeho vznik a šíření

V učebnicích fyziky je uvedeno, že každé těleso se odpařuje a to při teplotách, které jsou vyšší, než absolutní bod mrazu. To tedy znamená, že v našich podmínkách dochází tedy k nepřetržitému odpařování veškerých látek (26).

Molekuly, atomy i ionty se neustále a neuspořádaně pohybují. Tento pohyb nazýváme pohybem tepelným (29).

Teplota, je vytvářena pohybem molekulových částic a jejich vzájemnými interakcemi. Z toho tedy plyne, že čím je teplota vyšší, tím se částice pohybují rychleji. Tímto zrychleným pohybem dochází ve vrchních vrstvách tělesa k odpoutávání se těchto molekulových částic a k jejich volnému rozptýlu do prostoru. Takto uvolněné molekulové částice mají charakteristické vlastnosti látky, ze které se uvolnily. Jednou z těchto vlastností je i pach (26).

Samovolné pronikání částic jedné látky mezi částice druhé je nazýváno difuze. U plynů difuze probíhá velmi rychle. Vysvětlujeme ji tepelným pohybem částic. Při vyšších teplotách je pozorován rychlejší průběh difuze. Při vyšších teplotách se tedy částice pohybují rychleji (29).

Pachové částice se šíří rovnoměrně a všemi směry. Toto ovšem platí při nulovém proudění vzduchu. V běžné praxi je šíření pachu závislé na směru větru v otevřeném terénu nebo směru proudění vzduchu v uzavřených prostorech. Částice, které se z látek uvolňují a nesou s sebou jejich charakteristický pach, mají tak malou hmotnost, že je proudící vzduch velmi snadno strhává a odnáší (8).

1.5 Využití psů

1.5.1 Pes jako strážce a lovec

Sbližování psa s člověkem – lovcem začalo tím, že malá psovité šelma sledovala jeho tlupu podle pachů, které se šířily z odpadků, jež za sebou lidé zanechávali. Pes postupně u tábořišť lidí zůstával (21).

Pes se zpočátku živil odpadky lidí. V Jižní Americe, Africe a Asii existují dodnes početné populace volně žijících psů, kteří se živí odpadky na okraji lidských sídlišť. Tito psy jsou typicky menšího vzrůstu, váhy do deseti kilogramů, neobtěžují ani nezabíjejí domácí zvířata. Tito psi nikomu nepatří a nežijí s lidmi ve společné domácnosti (3).

Vazba psa na člověka byla postupně stále užší, neboť byla pro obě strany výhodná. Člověk postupně poznal, že pes má výborné sluchové a čichové schopnosti. Tyto se pak snažil využít. Díky svému sluchu pes upozorňoval na blížící se nebezpečí mnohem dříve, než si jej všimli lidé. Vzhledem k tomu, že pes má sklony k respektování člověka jako vůdce smečky, začal později člověk využívat dospělé psy i při lovu zvěře. Zde se již uplatňoval vynikající psí čich. Pes brzy pochopil, že může člověku pomoci s označením zvěře a jejím naháněním a tím získat potravu i pro sebe. V této prvotní etapě člověk pouze vybíral velmi schopné jedince, cílený lov se zatím předpokládat nedá (25).

Pes díky svým bystrým smyslům tedy začal fungovat jako spolehlivý hlídač a ochránce svého pána a jako pomocník při lovu (2).

1.5.2 Používání psů ve válečných konfliktech

Doklady o využívání psů jako válečných nástrojů jsou u starých Babylóňanů, Fénicianů, Asyřanů, Egyptanů, Germánů, Římanů, Číňanů a Indiánů. Používání psů bylo velmi různorodé. Kromě lehkého brnění buď po celém těle, nebo jen na hlavě a

krku měli na sobě psi ostré hroty, kterými po vypuštění proti nepřátelskému vojsku zraňovali koně a vojáky. Jindy zase měli psi na sobě připevněné háky, kterými strhávali na zem pěší a jízdní bojovníky. Na brnění byly upevňovány i různé nádoby s hořící látkou a takto vybavení psi byli vysíláni do táborů vojsk před zahájením bitvy, aby zde zakládali ohně a působili zmatek. Ještě ve středověku byli cvičeni psi k přímému napadání vojáků, nebo domorodců na dobývaných územích (21).

Moderní válečné psi v armádě zavedlo nejdříve Rusko, které je poprvé použilo v roce 1877 ve své válce proti Turecku. Od roku 1888 byli psi zavedeni v pruské armádě, dále pak v italské a od roku 1895 i v armádě Velké Británie. Pak následovalo Rakousko, které v roce 1906 při okupaci Bosny a Hercegoviny užilo válečných psů k vyslídění a vyrazování povstaleckých čet. Prvními povinnostmi těchto psů byla strážní a hlídací služba, eskortování zajatců, dále se psi učili nosit psané zprávy, munici a spojovací kabely mezi pozicemi (28).

Ve druhé světové válce se psi začali používat i k přímým útokům na obrněná vozidla či tanky. Pes byl vlastně živou bombou a při splnění svého úkolu vždy zahynul. Armády Ruska a Izraele od výcviku psů k tomuto použití neupustily dodnes (8).

Během první světové války instituce Červeného kříže všech zúčastněných zemí využívaly mnoho psů pro poskytnutí pomoci a úlevy zraněným mužům na frontových liniích. Mnoho psů dostalo své nové úkoly jako ambulanti či sanitární psi.

Sanitární psi byli cvičeni k vyhledávání zraněných vojáků a ignorování mrtvých. Nosili s sebou malou zásobu zdravotnického materiálu, malou láhev s vodou nebo tvrdým alkoholem. Pokud byl zraněný voják při vědomí, posloužil si z takto dopraveného materiálu. Často se stávalo, že muži jenom psa chytili, aby byli alespoň na poslední krátkou chvíli před smrtí ve společnosti jiného živého tvora. Když byl raněný v bezvědomí anebo se nemohl pohybovat, úkolem psa bylo vrátit se a upozornit svého vodiče. Poté vedl pomoc až k místu, kde se zraněný nacházel. Povaha bojů v prvním válečném konfliktu určovala, že drtivé množství těchto záchranných akcí probíhalo v noci. Ostnaté dráty, bortící se zákopy a otravné plyny znepríjemňovali psům jejich práci. I přes tyto překážky dokázali psi pracovat a zachraňovat raněné (13).

Ambulantní psi se používali k transportu raněných vojáků. I přes neustálý rozvoj mechanizace hráli tito čtyřnozí zachránci velikou roli. Tito psi, většinou většího vzrůstu, tahali speciálně zkonstruované vozíky pro jednoho ležícího, nebo dva sedící vojáky. Takto transportovali raněné přímo z frontových linií do polních obvazišť, zřízených v týlu. Poté se sami vrátili na frontu, aby pomohli dalším lidem (13).

Ve druhé světové válce se tažní psi – záchranáři používali na Ostrově Baffin, v Grónsku a na mnoha dalších místech kde pátrali po posádkách havarovaných nákladních letadel (13).

Poslední válka, ve které došlo k masivnímu nasazení psů, byla válka ve Vietnamu v letech 1964 – 1975. Zde byli psi nasazeni ke strážní a pátrací službě. Tito psi hlídali zájmové objekty a včas upozorňovali na blížící se nebezpečí. Pátrací psi zachránili mnoho životů, když nacvičeným způsobem označovali podzemní bunkry, skladiště zbraní a munice a nástrahy na cestách a v džungli, které měli zraňovat a zabíjet americké a jihovietnamské vojáky.

Přesné statistiky neexistují, ale je jisté, že psi zachránili ve vojenských konfliktech několik desítek tisíc životů vojáků (13).

1.6 Ochrana obyvatelstva v České republice

1.6.1 Ochrana obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva je plnění úkolů v oblasti plánování, organizování a výkonu činností za účelem předcházení vzniku, zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení; ochranou obyvatelstva je dále plnění úkolů civilní obrany (19).

Ochrana obyvatelstva je soubor činností a postupů, věcně příslušných orgánů, dalších

subjektů i jednotlivých občanů, směřujících k minimalizaci dopadů mimořádných událostí na životy a zdraví obyvatelstva, majetek a životní prostředí.

Stěžejním právním dokumentem pro oblast ochrany obyvatelstva je zákon č. 239/2000

Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon vymezuje integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“), stanoví složky IZS a jejich působnost, pokud tak nestanoví zvláštní právní předpis, působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu (dále jen "krizové stavy").

Zákon ve vztahu k ochraně obyvatelstva vymezuje dva pojmy:

Ochrana obyvatelstva - je plnění úkolů civilní ochrany (čl. 61 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů, přijatého v Ženevě dne 8. června 1977), zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.

Zařízení civilní ochrany - bez právní subjektivity (dále jen "zařízení civilní ochrany") je součástí právnické osoby nebo obce určené k ochraně obyvatelstva. Tvoří je zaměstnanci nebo jiné osoby na základě dohody a věcné prostředky. Zařízení civilní ochrany je ostatní složkou IZS.

Současně určuje a stanovuje postavení a úkoly státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací, povinnosti právnických osob a podnikajících fyzických osob a fyzických osob.

Fyzické osoby, pobývající na území ČR, mají mimo povinností současně právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech (40).

Další právní normy, které jsou ve vztahu k ochraně obyvatelstva:

- *Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění Úkolů ochrany obyvatelstva* – stanovuje postup při zřizování zařízení civilní ochrany a postup při odborné přípravě jejich personálu, dále se věnuje způsobům informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení, jednotnému systému varování a vyrozumění, způsobu provádění evakuace, individuální ochrany obyvatelstva a zásadám postupu při poskytování úkrytů.
- *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 (Usnesení vlády ČR č.165/2008)* – řeší přípravu a realizaci opatření k ochraně obyvatelstva ve vazbě na existující a předpokládané bezpečnostní hrozby. Zároveň se věnuje mimo jiné oblasti připravenosti pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže, problematice bezpečné společnosti (úkoly veřejné správy, podnikové sféry a občanů), základním organizačním a technickým opatřením ochrany obyvatelstva atd.

Základní úkoly ochrany obyvatelstva

V případě vzniku mimořádných událostí plní stát v oblasti ochrany obyvatelstva zejména tyto úkoly: varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku (např. informování obyvatelstva a jejich příprava k sebeochraně a vzájemné pomoci, poskytování humanitární pomoci) (40).

1.6.2 Integrovaný záchranný systém České republiky

Jedná se o koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.

„Základními složkami Integrovaného záchranného systému jsou Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného

pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky.“

„Ostatními složkami Integrovaného záchranného systému jsou vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím (36).

1.6.3 Využití speciální kynologie v Integrovaném záchranném systému

Vycvičení psi mají v integrovaném záchranném systému, který plní úkoly přímo související s ochranou obyvatelstva, nenahraditelnou úlohu. Používají je příslušníci Policie České republiky a to například v případech, kdy je potřeba sledovat pachovou stopu pachatele trestného činu, nebo takovou osobu zadržet bez použití zbraně. Dále je policisté používají při eskortách nebezpečných pachatelů, střežení významných objektů či pro udržení veřejného pořádku. V těchto případech hovoříme o takzvané **klasické služební kynologii**.

Psi však mají natolik citlivý čich, že jsou využíváni, základními i ostatními složkami integrovaného záchranného systému, ke **speciálním pachovým pracím – speciální kynologii**. Jedná se o vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů, zbraní a jejich komponentů, omamných a psychotropních látek, akcelerantů hoření, osob a používají se také při Metodě pachové identifikace. Pro tyto práce psi používá například: Policie České republiky, Armáda České republiky, Svaz záchranných brigád kynologů nebo Celní správa (8).

1.7 Jednotlivé problematiky speciální kynologie

1.7.1 Vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů

Zde se využívá faktu, že výbušniny jsou chemické sloučeniny, ze kterých se neustále uvolňuje poměrně velké množství pachových molekul do okolí. Psovi jsou během výcviku pachy těchto výbušnin vtlačeny do jeho čichové paměti a ten poté při každém ucítění těchto chemických sloučenin reaguje naučeným způsobem. Jedná se pravděpodobně o nejnáročnější problematiku ve speciální kynologii. Již při výcviku je nutné od psa vyžadovat naprostou přesnost při provádění jednotlivých cviků. Bezchybné vedení výcviku se vyžaduje i od psovoda. U vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů (NVS) totiž není povoleno aktivní značení (pes v místě nálezu hrabe předními končetinami, kouše do něj nebo vytrvale štěká), nýbrž pouze značení pasivní, kdy pes musí nález označit pouze tak, že si v jeho blízkosti lehne, sedne nebo zůstane stát a do místa nálezu upřeně hledí. Jakýkoli kontakt s předmětem nebo místem nálezu je nežádoucí, stejně tak štěkot. Pes musí být opatrný i během prohlídky a prostor prověřovat bezkontaktně. Pyrotechnické prohlídky jsou prováděny v nejrůznějších objektech, v dopravních prostředcích hromadné přepravy osob, na osobních a nákladních automobilech, prověřují se zavazadla nebo veřejná prostranství. Vyhledáváním výbušnin a NVS se zabývá Policie České republiky a Armáda České republiky. Policie ČR zabezpečuje v této oblasti nepřetržitou službu, kdy na místo nahlášení nebo podezření z uložení NVS vyjíždí okamžitě psovod specialista se psem cvičeným na vyhledávání výbušnin a to kdekoli na území České republiky. Dále Policie ČR provádí mnoho preventivních pyrotechnických prohlídek a provádí i pátrání po výbušninách samotných, například odcizených průmyslových trhavinách z lomů a dolů. Armáda ČR tyto psy používá v zahraničních misích nebo svými psy a psovody posiluje složky Policie ČR při rozsáhlých bezpečnostních opatřeních (8).

1.7.2 Vyhledávání omamných a psychotropních látek a jeho historie

Omamné a psychotropní látky rozdělujeme na přírodní a syntetické. Dá se říci, že ze všech těchto látek se uvolňuje poměrně velké množství pachu, které se pak šíří do okolí. Služební psy zde tedy používáme tak, že jim pachy určitých omamných a psychotropních látek opakovaným výcvikem vtiskneme do jejich čichové paměti a poté je tyto látky necháme vyhledávat. Při každém nálezů a označení takového pachu psa pochválíme a odměníme způsobem, na který je pes zvyklý. Může to být buď pamlsek, nebo oblíbený předmět – aport. Služebním psům je u této problematice povoleno aktivní i pasivní značení. Služební psy na vyhledávání omamných a psychotropních látek používá především Policie České republiky, která zajišťuje nepřetržitou službu a psovodi s takto vycvičenými psy jsou připraveni plnit úkoly, s touto problematikou spojené, kdykoli na kterémkoli místě České republiky. Provádějí domovní prohlídky, prohlídky veřejných prostor a budov, zavazadel, osobních a nákladních automobilů, prostředků hromadné přepravy osob nebo prověřují poštovní zásilky. Spolupracují nejčastěji se Službou kriminální policie a vyšetřování nebo s Národní protidrogovou centrálou. Vycvičené psy na detekci omamných a psychotropních látek dále používá Armáda České republiky, Vězeňská stráž a Celní správa (8).

Výcvikem a používáním psů na vyhledávání omamných a psychotropních látek se od roku 1972 zabývala pouze celní správa (22).

U Policie České republiky se omamné a psychotropní látky pomocí speciálně vycvičených psů začaly vyhledávat v roce 1990. Stalo se tak po návratu p. J. Havla ze stáže ve Výcvikovém středisku Dunakezi v Maďarsku, kdy začal ve Výcvikovém středisku policejního prezidia Býchory školit policejní psovody. V roce 2003 speciální kurzy na vyhledávání omamných a psychotropních látek v býchorském výcvikovém středisku končí a celý program je přesunut do Výcvikového střediska policejního prezidia Bílá Hora nedaleko Plzně (7).

1.7.3 Vyhledávání střelných zbraní a jejich komponentů a jeho historie

Zde je úkolem vycvičeného služebního psa nalézt a aktivně nebo pasivně označit místo, kde se nalézá ukrytá střelná zbraň, anebo některý z jejích komponentů (hlaveň, závěr, zásobník...). Služebnímu psu je během jeho výcviku vtištěn do čichové paměti pach spáleného střelného prachu. U této problematiky se vychází z faktu, že každá střelná zbraň byla v minulosti alespoň jednou použita či vyzkoušena. Pokud hovoříme o legálně nabyté nové zbraně, je zde jistota, že byla výrobcem řádně zastřílena a pokud se jedná o zbraň, kterou si nějaká osoba obstarala nelegálně, či dokonce vyrobila doma, je téměř jisté, že si funkčnost takové střelné zbraně vždy nejdříve vyzkouší. Služební psi se při pátrání po střelných zbraních používají při domovních prohlídkách, prohlídkách osobních a nákladních automobilů, prohlídkách nejrůznějších objektů, ve kterých se může vytypovaný pachatel trestného činu zdržovat, ale také velmi často pátrají po odhozených střelných zbraních v terénu. Zde se většinou jedná o rozsáhlá území, která pachatel využil ke svému útěku z místa spáchání trestného činu. Vyhledání střelné zbraně může být pro psa, zejména při domovních prohlídkách, velmi náročné, neboť jestliže je zbraň dobře vyčištěna, vydává jen velmi málo pachu, který je pes schopen detekovat. Vycvičení služební psy, kteří pátrají po střelných zbraních, se dají velmi dobře využít, a také se tak děje, i na vyhledávání prázdných nábojnic. Citlivý psí čich je schopný v přírodním prostředí pach spáleného střelného prachu detekovat na velmi velkou vzdálenost a po vypracování pachového kužele označí místo, kde se nábojnice nalézá, s centimetrovou přesností. Díky této své přednosti je schopen velmi znatelně urychlit dohledání prázdných nábojnic, které mohou být důležitými důkazy při objasňování spáchaných trestných činů. Psy vycvičené na vyhledávání ukrytých střelných zbraní používá Policie České republiky a Armáda České republiky (8).

Služební psy se k vyhledávání prázdných nábojnic používali již u Sboru národní bezpečnosti. Samostatná specializace k vyhledávání ukrytých střelných zbraní a jejich komponentů však byla uvedena v praxi až u Policie České republiky. Psi na ni byli cvičeni nejprve ve Výcvikovém středisku policejního prezidia v Býchorech, odkud byla v roce 2003 převedena do Výcvikového střediska policejního prezidia Bílá Hora (7).

1.7.4 Detekce akceleraⁿtů hoření a její historie

Metoda detekce akceleraⁿtů pomocí speciálně vycvičených psů je vysoce efektivní specializací a novou metodou kriminalistické techniky, která slouží ke zjišťování přítomnosti urychlovačů (akceleraⁿtů) hoření na požářišti (22).

Podstata výcviku a použití psů na detekci akceleraⁿtů spočívá ve skutečnosti, že pokud použije žhář k úmyslnému založení požáru hořlavou kapalinu, zůstanou v mnoha případech její rezidua na požářišti přítomna i po jeho uhašení. Vzorky materiálu, který obsahuje zbytky hořlavých kapalin je možno na požářišti zajistit a odeslat do laboratoře, kde je jejich přítomnost a druh potvrzen laboratorními metodami.

Ze zkušeností vyplývá, že žhář se většinou uchýlí k hořlavé kapalině, neboť ta napomáhá k rychlému šíření požáru a tím k znesnadnění včasného hasebního zásahu. Požár tak způsobí větší škody a dochází k zakrytí a znehodnocení stop. Hořlavé kapaliny jsou navíc snadno dostupné a levné.

Hořlavinou, která je žháři nejčastěji používána, je automobilový benzin, jehož získání je naprosto anonymní a osoba, která jej u benzinového čerpadla vlévá do kanystru, není nijak podezřelá (8).

V roce 1983 vznikla ve Spojených státech amerických myšlenka na boj s případy žhářství pomocí speciálně vycvičených psů. Detektiv městské policie New Yorku Robert Noll na svých labradorských retrievrech Nellie a Mattie zkoušel, jestli jsou schopni detekovat malá množství hořlavých látek. Zjistil, že vycvičit psa na detekci akceleraⁿtů určitě půjde. V květnu 1986 byl ukončen ve výcvikovém středisku státní policie v Connecticutu výcvik dalšího psa. Na programu se podílely i Úřad pro alkohol, tabák a střelné zbraně (ATF), Úřad státního návladního v New Haven a Úřad velitele státního hasičského sboru. Po úspěšných nasazeních tohoto psa se tento výcvik okamžitě rozšířil do celých Spojených států amerických, kde mají dnes takových vycvičených psů několik stovek (22).

V roce 1996 bylo započato s výcvikem psů na detekci akceleraⁿtů hoření ve Velké Británii a dále se přidalo i Německo, Holandsko, Rakousko a další vyspělé státy.

V České republice bylo započato s výcvikem psů na tuto problematiku v roce 2001 u Správy Hlavního města Prahy, Policie ČR metodou převzatou z výcvikového střediska ATF ve Virginii. První fena německého ovčáka, která byla u nás takto vycvičena, se jmenovala Asie a byla získána z psího útulku v pražské Tróji. Po prvních úspěších této feny se výcvik zintenzivnil a takto vycvičení psi začali sloužit i v jiných krajích České republiky (7).

1.7.5 Metoda pachové identifikace a její historie

Jedná se o kriminalistickou metodu Policie České republiky, která využívá schopnosti psa porovnávat (diferencovat) různé lidské pachy. Pes je schopen pach, který je mu krátkodobě vtištěn, porovnat s ostatními a to tím způsobem, že stejný pach mezi ostatními vzorky buďto ztotožní (označí) anebo jeho přítomnost vyloučí (neoznačí). Toho se využívá k porovnávání otisků pachových stop odebraných na místech trestných činů s odebraným pachovým vzorkem osoby. Otisky pachových stop zajišťuje kriminalistický technik, pachové vzorky osob, které jsou podezřelé ze spáchání daného trestného činu, zajišťuje proškolený policista, který nebyl přítomen odběru otisků pachových stop na místě trestného činu. Tato metoda je založená na skutečnosti, že každá osoba si s sebou po celou dobu svého života nese individuální specifický pach, jehož stopy (otisky) za sebou zanechává při každé své činnosti a to nezávisle na své vůli. Na každém místě, kde se člověk zdržoval, cokoli prováděl, nebo jím jen rychle proběhl, ulpívá velké množství jeho specifického pachu a relativně dlouho tam zůstává. Pes je díky svému citlivému čichu schopen detekovat i několik málo pachových molekul, což jej v dnešní době staví do pozice naprosto nenahraditelného prostředku pro porovnávání lidských pachů (8).

Služební psi se k pachovým pracím na našem území využívali již v dobách c. k. rakousko-uherského četnictva. Psi byli používáni k pronásledování pachatelů po tzv. horké stopě. Tato metoda však byla využitelná maximálně do 24 hodin od spáchání trestného činu. Mnohdy však pachatel na místě činu ztratil nebo ponechal předmět

doličný. Pakliže byl poté pachatel dostižen v místě, kde se pohyboval větší počet osob, byl coby podezřelá osoba postaven s ostatními nezúčastněnými lidmi do řady. Služební pes byl pak uveden ke ztotožnění pachatele s předmětem doličným, na kterém ulpěl jeho pach. Dále byli psi schopni naučeným způsobem označit a tím ztotožnit věci, patřící pachateli nebo nezúčastněným osobám. Už v této době byly některé pachové stopy uchovávány pro pozdější identifikaci. Předměty, které byly nalezeny na místě činu, či na trase útěku pachatele, byly pinzetou nebo kleštěmi přeneseny do čisté sklenice, která byla poté ovázána pergamenovým papírem a postavena na sklo dnem vzhůru. Toto byly základy, na nichž byla později postavena metoda výcviku služebních psů pro potřeby identifikování odebraných a uchovávaných pachů osob a předmětů (22).

Tato metoda se v průběhu doby stala velice uznávanou. Začala se sice aplikovat zcela jiným způsobem, avšak vychází z původního historického používání. Byla pojmenována jako Metoda pachových konzerv a do služeb bývalého Československého Sboru národní bezpečnosti byla zavedena na základě zkušeností získaných v bývalé Německé demokratické republice, kde byli zainteresovaní příslušníci československé veřejné bezpečnosti v letech 1974 a 1975 proškoleni. Výcvik vybraných psů probíhal krátce v areálu Městské správy veřejné bezpečnosti v Praze – Tuchoměřicích. Poté se přesunul do bývalého kláštera v Dolních Břežanech. Pro výcvik byly nejčastěji vybírány feny německého ovčáka. Výcvik služebních psů a používání této metody se velmi rychle rozvíjelo a vznikala nová střediska jak ve Slovenské socialistické republice, tak prakticky ve všech krajích České socialistické republiky (22).

Výsledky, které byly získány Metodou pachových konzerv, se do roku 1989 nemohli využít v trestním řízení. Až rozhodnutím náměstka ministra vnitra ČSSR, ze dne 28.2.1989 byla směrnice na využívání Metody pachových konzerv v SNB z roku 1977 odtajněná (6).

Metoda, která se přejmenovala na Metodu pachové i identifikace (MPI) byla převzata policií české republiky. I přes skutečnost, že byla v dobách totalitního režimu někdy zneužívána státní bezpečností, jejím hlavním úkolem zůstala funkce napomáhat

k usvědčování pachatelů trestných činů. Jako taková se dodnes u Policie České republiky používá a pro svou specifičnost je zatím nenahraditelná (22).

V roce 1992 se díky nesystémovým organizačním krokům zrušila tři centra Metody pachových konzerv na Slovensku. Paradoxně tato centra zanikla právě v období, které charakterizoval prudký nárůst kriminality po revolučních změnách v roce 1989. V letech 1992 až 2001 tak slovenská policie disponovala pouze jedním centrem Metody pachových konzerv. V roce 2001 byla obnovena činnost dvou dalších center a tento stav na Slovensku trvá dodnes (6).

1.7.6 Vyhledávání neživých osob a lidských ostatků a jeho historie

Psi, kteří jsou vycvičeni na vyhledávání neživých osob a lidských ostatků pátrají po pachu, jež vydává rozkládající se lidská tkáň. Výcvik této specializace je velmi komplikovaný, neboť díky legislativě České republiky, ale také z etického hlediska nelze získat části lidských těl, které by se používaly pro výcvik služebních psů. Ten je tedy prováděn pomocí laboratorně vytvořených umělých pachů, které jsou následně napuštěny do porézních tablet, dále díky zemině, která byla odebrána z okolí rozkládajícího se těla a následně zakonzervována a také díky konzervaci částí materiálů, které byly v kontaktu s neživou osobou (ošacení, koberce, deky...). Policie České republiky disponuje několika takto vycvičenými psy, kteří jsou nasazováni na území celého státu. Dochází k tomu většinou v případech, kdy selžou ostatní metody pátrání po lidském těle jako například pátrání týmů záchranářů, policistů či termovizí umístěné na vrtulníku. I přes to, že policie při pátrání po ukrytých mrtvolách a jejich částí používá vyspělou techniku v podobě detektorů kovů, zemních radarů, elektromagnetických senzorů či grafických sonarů, zůstává pes, který jako jediný pracuje s molekulami pachu, stále velmi důležitým pomocníkem v této problematice (20).

První pes, vycvičený výhradně na vyhledávání mrtvol, začal pro policii pracovat ve Spojených státech amerických v roce 1974. Byla jím fena žlutého labradorského retrievera Pearl, vycvičená v Jihozápadním výzkumném institutu – vojenském

výzkumném zařízení v San Antoniu, v Texasu. Prvním nálezem této feny bylo nalezeno tělo studenta vysoké školy v Syracuse, které bylo ukryto v zemi, v hloubce 1,2 metru. Státní policie v Connecticutu v USA zahájila program pro výcvik psů na vyhledávání mrtvých osob v roce 1977 (7).

První pokusy o výcvik psů pro vyhledávání mrtvých osob prováděl v Československu p. Kareš z Liberce. Tyto pokusy byly realizovány v polovině sedmdesátých let minulého století. Dalším takovým psem byl v devadesátých letech velký knírač, který patřil severočeskému policistovi p. Hotovému. Prvním psovodem, který oficiálně začal s přípravou psa u Policie České republiky pro tuto problematiku, byl v roce 1999 p. Stanislav Voráček sloužící v kynologickém středisku Domašín. V dubnu roku 2002 byla poprvé zadána kategorie použitelnosti na vyhledávání lidských těl a jejich ostatků jeho psovi jménem Zaj (20).

2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A METODIKA VÝZKUMU

Výzkumné otázky:

1. Jakým způsobem je realizována ochrana obyvatelstva prostřednictvím speciálně vycvičených psů na vyhledávání výbušnin v České republice?
2. Jaká rizika v současné době ohrožují realizaci speciální kynologie v rámci ochrany obyvatelstva?

Metodika

Diplomová práce je zpracována formou kvalitativního výzkumu. Respondenti, kteří byli v průběhu výzkumu dotazováni, jsou odborníci s dlouholetou praxí v oblasti speciální kynologie a pyrotechniky. V rámci výzkumu je využita metoda sekundární analýzy dat, polostrukturovaného rozhovoru a technika fotodokumentace.

2.1 Použité techniky výzkumu

Diplomová práce využívá techniky sekundární analýzy dat, při níž jsou využity odborné publikace týkající se metodiky výcviku psů, metodické pokyny, zápisy z výjezdů na místa nahlášení o umístění nástražných výbušných systémů a internetové aplikace, týkající se ochrany obyvatelstva. Dále byl využit polostrukturovaný rozhovor, který byl veden s dlouholetými odborníky v oblasti přípravy psů pro jejich nasazení v oblasti speciální kynologie a s pyrotechniky. Byla vytvořena SWOT analýza, která přibližuje stav speciální kynologie v České republice. Jako doplňující byla využita metoda fotodokumentace.

2.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Zkoumaným souborem jsou v první fázi textové materiály týkající se přípravy a výcviku psů v rámci speciální kynologie a jejich následného uplatnění v ochraně obyvatelstva.

V druhé fázi jsou zkoumaným souborem odborníci v oblasti speciálního výcviku psů. Konkrétně se jedná o:

Martin Pejša – psovod specialista, sportovní kynologii se věnuje od roku 1982, zabývá se chovem německých ovčáků a jejich výcvikem, stal se šestkrát mistrem republiky a v roce 2007 vicemistrem světa v Itálii za což mu byl udělen titul Mistra sportu; služební kynologii se věnuje od roku 1992, kdy až do roku 2003 působil jako chovatel a výcvikář na chovné stanici služebních psů v Libějovicích, po jejím zrušení se stal psovodem na vyhledávání výbušnin a omamných a psychotropních látek

Pavel Majer – psovod specialista, služební kynologii se věnuje od roku 1990 a se služebními psy se stal dvakrát vicemistrem republiky, od roku 2008 působí jako psovod na vyhledávání výbušnin

Luboš Gric – psovod specialista, od svých třinácti let se věnuje sportovní kynologii, té služební pak od roku 1994, v roce 2008 nastoupil u PČR jako psovod na vyhledávání výbušnin a omamných a psychotropních látek – v roce 2013 získal titul mistra republiky na policejním mistrovství

Oldřich Šnytr – ve služební kynologii působil od roku 1974 a v letech 1981 až 2008 působil jako vedoucí Výcvikového střediska policejního prezidia Bílá Hora

Daniel Teplý – od roku 1995 do roku 2004 pracoval jako instruktor výcviku psovodů a služebních psů na vyhledávání výbušnin ve Výcvikovém středisku policejního prezidia V Býchorách, nyní je služebně jako psovod specialista ve výjezdové skupině v Praze

František Šimek – psovod specialista, od roku 1977 se věnuje sportovní kynologii, ve které při závodech získal mnoho medailových ocenění, od roku 1985 působí v kynologii služební, posledních sedm let jako psovod na metodě pachové identifikace

Jan Kubánek – pyrotechnik, v letech 1982 až 2008 působil jako pyrotechnik u složek Ministerstva vnitra

Ladislav Zágiba – pyrotechnik, od roku 1991 působil jako pyrotechnik a znalec na Odboru kriminalistické techniky a expertiz v Jihočeském kraji, v letech 2011 až 2013 vykonával pyrotechnickou činnost na Útvaru ochrany ústavních činitelů v Praze

3 VÝSLEDKY

3.1 Realizace vyhledávání výbušnin v České republice

3.1.1 Historie problematiky

Vycvičit psy na vyhledávání trinitrotoluenových náloží pod železničními kolejemi se podařilo již německým vojákům za druhé světové války. Po ní se však v dalším rozvoji této problematiky nepokračovalo (7).

Pro vyhledávání výbušnin se psi používají od uskutečnění základního výzkumu v Laboratoři pozemního vojska v USA v roce 1971. V roce 1990 zahájil ATF společný program s americkým ministerstvem zahraničí a policií státu Connecticut s cílem vytvořit efektivnější systém vyhledávání výbušnin pomocí psů (27).

ATF – Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearm and Explosives. Jedná se o orgán ministerstva spravedlnosti Spojených států amerických, které řeší nelegální obchod s alkoholem a tabákovými výrobky a nelegální obchody a zneužívání střelných zbraní a výbušnin (32).

Polostrukturovaný rozhovor s O. Šnytrem

V České republice se výcvikem psa na vyhledávání výbušnin zabývali instruktoři ve Výcvikovém středisku policejního prezidia Býchory již v roce 1987, avšak nakonec bylo zjištěno, že pes nedosahuje uspokojivých výsledků. V roce 1989 se instruktoři výcviku služebních psů p. L. Pinc a p. Z. Henzl zúčastnili půlroční stáže ve Výcvikovém středisku Dunakezi v Maďarsku, zaměřené na výcvik psů na vyhledávání výbušnin. Po jejich návratu se započalo s výcvikem služebních psů u Policie ČR. Prvním psem vycvičeným na detekci výbušnin v České republice byl střední knírač, jehož používal psovod p. Bilický, služebně zařazen v Mimoni).

Polostrukturovaný rozhovor s D. Teplým

V době od 25.9.1999 do 4.12.1999 proběhl v americkém výcvikovém středisku ATF základní kurz pro šest psůvodů specialistů z České republiky. Z tohoto kurzu k nám bylo dopraveno sedm vycvičených psů. Další instruktorský a základní kurz proběhly v létě a na podzim roku 2000 ve stejném výcvikovém středisku a výsledkem bylo pět vyškolených instruktorů, osm řadových psůvodů specialistů a devět dovezených a vycvičených labradorských retrievrů.

Polostrukturovaný rozhovor s O. Šnytrem

Po teroristickém útoku na cíle ve Spojených státech amerických dne 11. září 2001 bylo rozhodnuto Ministerstvem vnitra České republiky a Policejním prezidiem PČR o navýšení počtu psůvodů a psů speciálně vycvičených na vyhledávání výbušnin ze čtyřiceti na sto dvacet. Pro tento účel vzniklo Výcvikové středisko policejního prezidia Balková.

Útoky z 11. září 2001 byly sérií koordinovaných teroristických útoků proti cílům ve Spojených státech amerických. Asi devatenáct mužů spojených s militantní islámskou organizací al-Kájda uneslo čtyři dopravní letadla společnosti American Airlines a United Airlines. Dvě letadla byla navedena na Světové obchodní centrum v New Yorku a způsobila jeho zničení. Třetí letadlo narazilo do sídla Ministerstva obrany Spojených států amerických. Čtvrté letadlo se zřítilo v neobývané oblasti v Pensylvánii (35).

Polostrukturovaný rozhovor s O. Šnytrem

V letech 2007 a 2008 probíhal, ve spolupráci s Univerzitou Pardubice, ve Výcvikovém středisku policejního prezidia Balková výcvik psů na detekci improvizovaných výbušnin. Jednalo zejména o detekci organických peroxidů a nitromethanu. Jedná se o velmi nebezpečné výbušniny, které je možné vyrobit si dle návodu doma. Tento výcvik psů byl však ukončen a již na něj nebylo navázáno.

3.1.2 Financování problematiky

Každý orgán či organizace potřebuje k tomu, aby mohl působit, odpovídající hmotné

zajištění. Platí to samozřejmě i o ozbrojených sborech a tedy i o policii. Zákonem o policii nebyl vymezen žádný majetek, s nímž by policie hospodařila, a proto musí být její financování zajištěno jiným způsobem. Vzhledem k úkolům, které policie plní, zde existuje úzká spjatost se zájmy státu a tedy můžeme říct, že policie poskytuje své služby jako veřejný statek (42).

Policie ČR, jako nástroj MV pro zajištění vnitřní bezpečnosti, zastupuje v této oblasti, ale i v oblasti IZS nezastupitelnou roli. Aby mohl tento ozbrojený sbor a výkonný orgán státní moci v oblasti veřejného pořádku a bezpečnosti působit efektivně, vyžaduje jeho provoz nemalé finanční prostředky. Tyto finanční prostředky jsou Policii ČR přidělovány ze státního rozpočtu z kapitoly 314 – Ministerstvo vnitra České republiky. Celková výše těchto finančních prostředků tvoří v rozpočtu MV největší položku. Z napojení na rozpočet MV vyplývá, že příjmy policie jsou příjmy státního rozpočtu a výdaje policie výdaji státního rozpočtu. Obecně určuje rozpočtovou politiku policie prezidium. Prezidium, respektive jeho ekonomický aparát, alokuje přidělené prostředky z rozpočtu MV mezi prezidium a jednotlivá krajská ředitelství Policie ČR. Ta mají možnost provádět vlastní rozpočtová opatření, která jim následně umožní zapojit do hospodaření mimorozpočtové zdroje, nebo přesuny v rámci stanovených rozpočtových položek. Finanční prostředky přidělené pro prezidium zahrnují i výdaje na služby s celostátní působností. Z tohoto důvodu je rozpočet prezidia oproti rozpočtům krajských ředitelství větší.

Zdroje financování Policie ČR se dají členit na tři kategorie. Jedná se o rozpočtové a mimorozpočtové zdroje a nároky z nespotřebovaných výdajů. **Rozpočtové zdroje** zahrnují finanční prostředky schváleného rozpočtu policie ministerstvem vnitra, tedy finanční prostředky sloužící k zajištění činnosti policie. **Nároky z nespotřebovaných výdajů** jsou finanční prostředky, které nebyly spotřebovány do konce rozpočtového období, ve kterém byly do rozpočtu zařazeny. Jako příklad lze uvést finanční prostředky

z rozpočtu EU. Tyto prostředky ve většině případů časovým obdobím přesahují běžné rozpočtové období.

Mimorozpočtové zdroje umožňují překročení závazných ukazatelů výdajů, které představují limity výše finančních prostředků v rámci jednotlivých rozpočtových položek. Tyto mimorozpočtové zdroje se tedy používají prostřednictvím rozpočtu policie. Do mimorozpočtových zdrojů se řadí také příjmy z pojistného plnění a dary. Pokud poskytnuté dary policie do jednoho roku nespoteřebuje, převádí se tyto dary do rezervního fondu (prostředky fondů). V tomto fondu se dále člení prostředky na prostředky poskytnuté ze zahraničí a peněžní dary, odvody neoprávněně použitých nebo zadržovaných peněžních prostředků, příjmy z prodeje majetku.

Nedílnou součástí rozpočtového hospodaření tvoří i tzv. **vázané prostředky**. Policie ČR váže finanční prostředky na základě usnesení vlády ČR, a to např. z důvodu neuskutečněných odprodejů (nenaplnění příjmů státního rozpočtu) nebo v důsledku přečerpání sociálních dávek.

Při hospodaření se policie řídí zejména těmito legislativními předpisy:

- Zákon č. 219/2000 Sb., *o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích*,
- Zákon č. 320/2001 Sb., *o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů* (zákon o finanční kontrole),
- Zákon č. 218/2000 Sb., *o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů* (rozpočtová pravidla) (43).

Jednotlivá krajská ředitelství nadále s přidělenými finančními prostředky nakládají dle vlastních potřeb. Ekonomický odbor, který je řízen náměstkem krajského ředitele pro ekonomiku, dbá při vynakládání finančních prostředků na zajištění řádného chodu jednotlivých služeb, které policie zajišťuje, dále na proplácení mezd policistům a občanským zaměstnancům, nákupu potřebného materiálu pro jednotlivé služby a mnoha dalších potřeb, které je nutné zajistit. Jednou z nich je i vyčlenění finančních prostředků na chod Oddělení služební kynologie. V materiálových požadavcích tohoto oddělení najdeme položky, jako jsou náklady na krmivo a stelivo služebních psů, pomůcky pro

výcvik služebních psů, nebo třeba nákup nových vzorků výbušnin pro výcvik služebních psů specialistů.

V posledních letech je patrné snižování finančních prostředků, které jsou směřovány pro zajištění výkonu služby. Jedná se například o snižování limitů pohonných hmot pro služební vozidla nebo uzavírání či slučování základních služeben Policie ČR. Jedním z dopadů této situace je i ponížení financí jdoucích směrem do služební kynologie. Nejvýraznější problém vznikl s nutností nepřekračovat počet služebních psů. Například Oddělení služební kynologie, Krajského ředitelství Jihočeského kraje má tuto hranici stanovenou na šedesát pět psů. Je to v podstatě dostačující počet, avšak vytvořen při situaci, kdy všichni počítaní psi byli v aktivní službě. Nastala tedy situace, kdy není prostor k tomu, aby byl jednotlivým psovodům přidělen mladý pes nebo štěně v době, kdy sloužící pes dosáhl vyššího věku. Jelikož příprava mladého psa trvá přibližně do roku a půl jeho věku, nejde tato situace řešit vyřazením starého služebního psa, přidělením mladého a během jeho výcviku policistu psovoda vyřadit ze služby. Tato situace se bude muset velmi brzy vyřešit posunutím zmiňované hranice počtu služebních psů směrem nahoru, právě proto, aby byla vytvořena možnost pro některé psovody, mít současně, po nezbytně nutnou dobu, psa sloužícího a psa na výcvik (9).

3.1.3 Komunikace a spolupráce mezi jednotlivými útvary

Komunikace a spolupráce mezi jednotlivými odděleními služební kynologie dnes není na velmi dobré úrovni. Vedoucí těchto oddělení se pouze jedenkrát ročně setkávají na společné schůzi. Tato se koná na půdě policejního prezidia v Praze, v prostorách odboru kynologie a hipologie. Zde jsou během dvou pracovních dnů projednávány záležitosti spojené se služební kynologií. Vzhledem k vývoji kriminality a kynologie jsou tento interval a doba trvání schůzí nedostačující.

Ještě horší je pak komunikace a spolupráce mezi jednotlivými, řadovými psovody specialisty. Do roku 2010 se pravidelně dvakrát ročně pořádali instruktážní a metodická

zaměstnání ve školicích policejních střediscích. Zde se psovodi z celé republiky setkali, vyměnili zkušenosti z výcviku služebních psů a z výjezdů na místa činů. Dále jim odborníci z řad pyrotechniků a kriminalistů pomocí nejrůznějších promítacích technik představovali nové hrozby a poznatky v oblasti nástražných výbušných předmětů. V dnešní době již taková zaměstnání neprobíhají a psovodi se jen v malém počtu setkávají v kondičních kurzech, při výcviku služebních psů (9).

3.1.4 Výběr psovodů specialistů

Psovod specialista musí splňovat

- a) 3 roky praxe ve služební kynologii Policie ČR,
- b) být držitelem osvědčení o úspěšném absolvování specializačního kurzu pro psovody specialisty na vyhledávání výbušnin nebo splňovat podmínky pro jeho absolvování (Vzdělávací program v oblasti pyrotechniky Policie České republiky organizovaný VPŠ MV Pardubice) (46).

Při výběru vhodných psovodů specialistů služební funkcionáři s personální pravomocí vždy úzce spolupracují s Vedoucím oddělení služební kynologie. Tento na základě svých osobních zkušeností s jednotlivými psovody, na základě pravidelně zpracovávaných služebních hodnocení a s přihlédnutím k praxi a kvalitám těchto psovodů, navrhne vhodné kandidáty z jejich řad (9).

3.1.5 Technika a ochranné prostředky psovodů specialistů

K technice psovodů specialistů patří výjezdová služební vozidla, která používají k dopravě na místa provádění výcviku služebních psů a na místa výjezdů. Při pátrání po ukrytých výbušninách používají různé typy inspekčních pyrotechnických zrcátek, zařízení k odstupnému otevírání dveří, dalekohled a výkonné svítilny.

Policejní psovodi, kteří používají služební psy vycvičené k vyhledávání výbušnin, se téměř vždy při výjezdu na místo, kde je podezření z uložení NVS, nebo kam bylo toto umístění NVS oznámeno anonymním volajícím, dostávají přímo do ohroženého prostoru. Psovod se služebním psem musí prověřit konkrétní místnost v budově, balíček, zavazadlo, motorové vozidlo nebo například dopravní letadlo. Stává se tak velmi ohroženým na zdraví a životě při případném výbuchu nástražného výbušného systému. Psovodi mají k dispozici různé ochranné prostředky, kterými se mohou chránit proti působení účinkům výbuchu. Nejúčinnějším z těchto ochranných prostředků je Lehký pyrotechnický oblek SRS-5 viz fotografie č. 1. Tento výrobek kanadské firmy MED-ENG SYSTEM INC., Ottawa, Ontario je zkonstruován přesně pro potřeby psovodů, kteří se musejí pohybovat v ohrožených prostorách (9).

Oblek SRS-5 poskytuje ochranu proti přetlaku, střepinám, tlakové vlně (zrychlení/zpomalení těla vyvolaném výbuchem) a žáru. Je kompromisem, který nabízí nižší úroveň ochrany než obleky EOD-7 nebo MCS-4, zato je mnohem lehčí a nabízí větší možnost pohybu. Konstrukce obleku umožňuje nesrovnatelně vyšší pracovní zátěž, a delší dobu nasazení. V obleku zůstalo zachováno mnoho technologických prvků jako u obleků EOD-7 a MCS-4, včetně možnosti rychlého sejmutí při současném zachování 360 stupňů ochrany. Celková hmotnost obleku v základní verzi je 22 kg. Životnost obleku je 10 let. Jeho cena v základní verzi je 780 000,- korun českých.

Oblek SRS-5 se skládá ze čtyř hlavních částí:

- A. Helmy
- B. Vesty
- C. Kalhot
- D. Integrovaného suspenzoru

Dalšími částmi jsou balistické vložky, doplňkové kryty průzoru, doplňkové kompatibilní části pro nasazení v různých typech ohrožení a prostředí, rukavice, chrániče rukou, hygienické doplňky, elektronické zařízení, akumulátory, nabíječka.

Chemicko/biologická verze obleku

Oblek a helma SRS-5 jsou ideálním ochranným systémem pro nasazení v případě ohrožení chemickými a biologickými zbraněmi díky své nižší váze a dodatečnému vybavení. Systém nabízí ochranu proti hrozbě výbuchu a potřísnění z výbušného zařízení. Při nasazení je zapotřebí dodatečné vybavení a to ochranná chemicko/biologická vrstva a respirátor či uzavřený dýchací přístroj, rukavice a boty (45).

Tabulka 1: Srovnání úrovně ochrany proti střepinám u obleků EOD-7B, MCS-4 a SRS-5

Část	Rating 50 (m/s)		
	EOD-7B	MCS-4	SRS-5
Noha	560	850	500 (pouze kotník)
Spodní část nohy – přední část	620	650	500
Koleno zepředu	770	870	675
Stehno zepředu	690	600	500
Oblast třísel (s pláty)	1220	1000	850
Oblast hrudi (s pláty)	1220	1000	850
Zadní strana vesty s chráničem páteře	600	700 (s vloženým plátem)	460
Ruka / Zadní část nohy	560 (ne zadní část nohy)	450	ruka – 450 noha - 200
Vesta	560	560	450
Límec	560	560	450

Límeč s ocelovou výztuží	1125	-	750
Integrovaný suspensor	450 (volitelný)	nepoužívá se	450
Helma	640 (s límcem obleku)	400	400
Kryt průzoru	78	250	250

(45)

V nedávné době však bylo vedením policie na republikové úrovni rozhodnuto, že se již nebude realizovat nákup těchto nových pyrotechnických obleků pro jednotlivé Skupiny speciálních kynologických činností a nahrazovat jimi obleky, u kterých skončila jejich životnost. To vše pro vysoké náklady při jejich pořizování. Jako odůvodnění bylo služebními funkcionáři uvedeno to, že řadový policista (psovod) se při pátrání po výbušninách dostává do stejně ohroženého prostoru jako psovod specialista a přitom žádný oblek také nepoužívá. Stávající obleky budou tedy postupně vyřazeny.

K dalším ochranným prostředkům psovodů pak patří méně účinné protistřepinové vesty a přilby s ochranným hledím (9).

3.1.6 Výcviková střediska psovodů

Důležitou součástí Odboru služební kynologie a hipologie jsou výcviková střediska. Nestačí jen psy odchovat, ale psovodi se musí se psy připravovat k plnění důležitých úkolů. K tomuto účelu jsou určena výcviková střediska. Výcviková střediska fungují jako střediska s všestranným výcvikem a speciálním výcvikem. Všestranný výcvik se dělí na disciplíny: pachové práce, poslušnost a obranné práce. Speciální výcvik se soustředí na speciální pachové činnosti, kdy je pes cvičen k vyhledání a detekci určitých látek – metoda pachové identifikace, vyhledání drog a omamných látek, vyhledání výbušnin a nástražných výbušných systémů, vyhledání zbraní, vyhledání lidských ostatků, detekci akceleračních, vyhledání osob v dopravních

prostředcích. Psovodi v jednotlivých typech kurzů absolvují výcvik v délce 14 dnů až 20 týdnů.

Výcvikové středisko služebních psů Býchory

Je nejstarším výcvikovým policejním střediskem. Od roku 1929 byl psůvod se služebním psem zahrnut do systemizovaného stavu četnických pátracích stanic. Jednalo se o opatření navazující na přičlenění Ústavu pro výcvik a chov služebních psů četnictva v Pyšelích k Ústřednímu četnickému pátracímu oddělení v Praze. V roce 1952 bylo zřízeno nové výcvikové středisko Veřejné bezpečnosti pro výcvik služebních psů v Býchorách, okres Kolín. Tím bývalé výcvikové středisko v Pyšelích zaniklo. V roce 1958, po 6 letech dobudování výcvikového střediska v Býchorách, byl vedle vstupu do objektu postaven obnovený kámen, který připomíná věrnou službu psa člověku. Dokumentuje to i nápis na tomto kameni: „Na paměť věrných služeb psa ARCA, zastřeleného při poskytování pomoci svému vůdci v Kolerově 2. VIII. 1931“. Tento památník lidského vděku za věrnost zvířete postavily Sportovní klub pro policejní a ušlechtilé psy v Praze a Spolek k ochraně zvířat v Československé republice. Psům je po absolvování kurzu a splnění podmínek přezkoušení zadána kategorie hlídkového či pátracího psa nebo kategorie speciálního použití (41).

Výcvikové středisko služebních psů Dobrotice

Výcvikové středisko Dobrotice bylo v letech 1993-1994 přebudováno z bývalé školní pohraniční roty. Je dislokováno ve Zlínském kraji cca 5 km od města Holešov ve směru na Bystřici pod Hostýnem. První kursy psůvodů se služebními psy zde byly zahájeny v září 1994. Středisko má celostátní působnost s kapacitou 80 kotců pro služební psy a jeho činnost je zaměřena zejména na odbornou přípravu psůvodů a výcvik služebních psů Policie České republiky. Na základě meziresortních dohod je zde dále prováděna odborná příprava psůvodů se služebními psy obecních (městských) policií a vězeňské služby. Psi se zde připravují k všestrannému využití, a ke speciálním pachovým pracím (41).

Výcvikové středisko služebních psů Plzeň - Bílá Hora

Výcvikové středisko Plzeň - Bílá Hora vzniklo koncem šedesátých let jako výcvikové středisko služebních psů ozbrojené ochrany železnic, později železniční policie. Nachází se v rekreační oblasti boleveckých rybníků, na břehu řeky Berounky na předměstí města Plzně. Během několika let středisko prošlo řadou úprav a stavebních zásahů až do současné podoby. Budova střediska je jednopatrová s kapacitou 18 lůžek pro frekventanty a všemi sociálními, kulturními a kancelářskými prostory. Je zde vybudována cvičná kóje pro výcvik psů na metodu pachové identifikace. Dále zde najdeme sklad pachových konzerv, sterilizátor a vše potřebné k výcviku těchto specialistů. V současné době zde probíhá výchova a výcvik mladých psů pro doplnění potřeb jednotlivých útvarů Policie ČR (41).

V každém tomto výcvikovém středisku probíhají kurzy pro psovody se psy speciálně vycvičenými na vyhledávání výbušnin. Jedná se o základní kurz pro psy specialisty k vyhledávání výbušnin ZKSPV v době trvání dvanácti týdnů. Dále je to doškolovací kurz pro psy specialisty k vyhledávání výbušnin DKSPV, tento trvá osm týdnů. Posledním kurzem je ten, který musí psi specialisté se svými psovody absolvovat každý rok. Jedná se o kondiční kurz pro psy specialisty k vyhledávání výbušnin KKSPV. Tento kurz trvá dva týdny a psu je zde zadávána nebo odebírána kategorie použitelnosti (9).

3.1.7 Hlavní problémy a jejich důvody

K hlavním problémům realizace vyhledávání výbušnin v České republice pomocí speciálně vycvičených psů patří nedostatek financí v rozpočtu organizace, která, jako jediná, tuto službu zřizuje a zajišťuje v rámci ochrany obyvatelstva. Je jí Policie České republiky. Nedostatek financí s sebou nese celou řadu problémů. Patří mezi ně například ukončení provozu již dvou chovných stanic služebních psů. V roce 2003 jej ukončila Chovná stanice Libějovice a v roce 2011 byla zrušena Chovná stanice Prackovice nad Labem. V současné době je v provozu pouze domažlická chovná

stanice, která v produkci štěňat a předcvičených mladých psů nestačí pokrýt potřeby policie. Chovatelé a výcvikáři na této chovné stanici mají na starost mnohem více psů než je žádoucí a nejsou tak schopni těmto zvířatům poskytnout takovou úroveň výcviku a socializace, která je nezbytně potřebná. Mnohdy je také patrná snaha o to, aby co největší počet odchovaných psů nakonec skončil ve službě. Toto vede k tomu, že se někdy méně vhodné psi dostávají do aktivní služby.

K dalším problémům plynoucím z nedostatků financí je i ukončení provádění instruktážních a metodických zaměstnání psovodů specialistů. Jednotlivá krajská ředitelství jsou nucena policistům, kteří se jich účastní proplácet cestovní výdaje, nebo za tyto policisty platit ubytování a stravu útvaru, který toto zaměstnání ve svém objektu pořádá.

Nezanedbatelný není ani samotný fakt, že snaha o ušetření finančních prostředků na výživu služebních psů mnohdy vede ke stanovení pevné hranice jejich počtů. Toto znemožňuje jejich plynulou obměnu, která by se nedotkla výkonu služby.

Jako poslední problém, který však s financemi pro polici nesouvisí, je potřeba uvést fakt, že naše společnost má hluboce zakořeněné tendence zlehčovat skutečný stav věci a bagatelizovat mnohdy závažné případy a situace. Dále pak občané České republiky, ale i zodpovědní funkcionáři policie velmi často podceňují hrozby, které plynou z anonymních oznámení o uložení nástražných výbušných systémů. Se slovy „stejně je to zase planý poplach“ mnohdy nedochází k takovým úkonům a opatřením, jejichž provedení tyto hrozby vyžadují (9).

3.2 Pes „specialista“

3.2.1 Výběr vhodného psího plemene

Není striktně dáno, že na speciální pachové práce psů se nějaké psí plemeno hodí nejvíce, jiné méně a další se nehodí vůbec. Pohlaví zvířete nerozhoduje. Při výběru psí rasy pohlížíme především na její pracovní historii. Je vhodné vybrat takové plemeno, o němž je známo, že se již dlouhá léta používá k různým pachovým pracím, je dobře ovladatelné, vnímavé a rychle se učí. Co do velikosti, volíme psy nebo feny spíše středních velikostí, neboť velké zvíře by mohlo mít problémy s vyhledáváním v dopravních prostředcích či při domovních prohlídkách. Trpasličí plemena nejsou rovněž vhodná pro jejich malý vzrůst a neschopnost tedy prověřit předměty a prostory ve výškách již několik desítek centimetrů nad zemí. Vzhledem k tomu, že se tyto psi velmi často používají tam, kde je velký pohyb lidí (nádraží, letiště, školy, veřejná prostranství), je vhodné používat ta plemena psů, která nevzbuzují u lidí strach nebo respekt. Pes, používaný pro speciální kynologii musí být vždy temperamentní a vytrvalý, nesmí vykazovat přílišné sebevědomí či agresivitu. Musí být naprosto zdravý, aby jej případné zdravotní indispozice neovlivňovaly při velmi náročné práci, která je po něm vyžadována při jeho výcviku a nasazení (7).

Pro výkon vyhledávání výbušnin musí služební pes splňovat:

- a) vhodné povahové vlastnosti - temperament, vyrovnaná povaha, nebojácnost v místnostech, cizím prostředí, na frekventovaných místech (městský provoz, nádraží, stadiony apod.),
- b) základní výcvik na vyhledávání výbušnin,
- c) věk nejméně 16 měsíců a dobrý kontakt s psivodem (46).

3.2.2 Výběr štěněte nebo mladého psa

Při výběru velmi malého štěněte zpravidla nelze rozpoznat a určit budoucí vlastnosti, které bude v dospělosti mít. Volíme takové, které je temperamentní a zvědavé. Je vhodné, již při výběru štěněte vědět, na jakou problematiku jej chceme v budoucnu používat a tímto směrem také vést jeho výchovu a výcvik. Systém výcviku se bude jistě lišit u psa, kterého chceme používat na vyhledávání omamných a psychotropních látek a u psa v budoucnu používaného na Metodu pachové identifikace.

Pokud máme na výběr z několika mladých, například ročních, naprosto zdravých psů, volíme vždy opět temperamentní a zvědavé zvíře, které nestojí stranou, není bázlivé, avšak zase nenapadá osoby, nebo ostatní psy, není až příliš dominantní nebo nevladatelné. Takového psa je velmi dobré podrobit několika testům, které nám jeho vhodnost pro výcvik potvrdí nebo vyvrátí. Vyzkoušíme například jeho zájem o pamlsky, oblíbený předmět – aport, uvedeme jej do skupinky neznámých osob a sledujeme jeho reakce a dále je nutné prověřit jeho chování v nejrůznějších prostředích. Pes nesmí vykazovat známky strachu na površích, po kterých se pohybuje (linoleum, dlaždice, plechové poklopy,...), musí být sebejistý ve výškách, na schodištích nebo na mostech. Chování psa musíme vždy prověřit v městském prostředí, kde je velmi mnoho rušivých vlivů (automobily, velký pohyb osob, značné množství nepřírodných zvuků a pachů,...). Pokud totiž na takový ruch není pes od mala přivyknán, v dospělosti s ním nejspíše bude mít velké problémy a při svém praktickém použití bude neustále těmito rušivými vlivy, rozptylován (7).

3.2.3 Výchova mladého psa

První fáze probíhá v době do odebrání štěněte od matky. Štěně se musí naučit respektovat ostatní členy „smečky“, poznává práva a povinnosti každého člena tohoto společenství a také se učí je dodržovat. Je třeba si osvojit hru, útočit a bránit se, získávat potravu, ale v této době se také musí odnaučit tvrdohlavosti a sobectví. Pozorujeme-li

fenu, která vychovává svá štěňata, vidíme, jak je s velkou láskou a dovedností učí hře, zábavě, hbitosti, ale pokud je třeba, velmi nekompromisně je potrestá za každé provinění (44).

Polostrukturovaný rozhovor s Martinem Pejšou

Od feny je štěně odstaveno většinou v osmém týdnu věku a nastává druhá fáze jeho výchovy. Tento proces je nutné považovat za velmi významný a důležitý. Odvíjí se od něj i budoucí příprava mladého psa na jeho výcvik. Existuje vzájemná souvislost mezi obdobím výchovy štěněte a výcvikem mladého psa a proto tato období nesmějí být chápána odděleně. Je tedy velmi nutné se vyvarovat veškerých chyb a nedostatků v období prvotní výchovy štěněte, neboť tyto nám budou další vývoj psa negativně ovlivňovat. Je důležité si uvědomit, že člověk, který na psa působí jako komplexní podnět, po určitou dobu v podstatě nahrazuje fenu. V dalším období se stává vůdcem smečky. Je nutné respektovat anatomický a fyziologický vývoj štěněte. Výchovu vnímáme jako období, ve kterém se formují povahové vlastnosti psa. Je nezbytné, aby se hlavním způsobem výchovy štěněte stala hra. Díky tomu bude štěně přístupnější k učení se nových věcí a tyto budou mnohem pevněji zažity. Musí být také dbáno na to, aby seznamování štěněte s novými osobami, prostředími, podněty vždy odpovídalo povahovým vlastnostem a schopnostem štěněte. Všechna tato pravidla vyžadují od psovoda správný, promyšlený a systematický postup, který při správné aplikaci na konkrétní štěně vyústí v dobré předpoklady pro další výcvik mladého psa.

3.2.4 Výcvik psa specialisty

Polostrukturovaný rozhovor s Františkem Šimkem

Výcvik psa je definován jako „pravidelná, systematická a správná činnost psovoda, vedoucí k naučení psa požadovaným úkonům“. Abychom mohli začít s výcvikem psa, je nutné u něj zjistit, jakým způsobem jej budeme vlastně odměňovat. Může se jednat o výcvik na základě odměňování potravou (pamlskem), nebo oblíbeným předmětem

(aportem). U odměňování pamlskem hovoříme o **metodě chuťově dráždivé**, kdy je využíváno žravosti zvířete a jeho ochoty pracovat pro nás za odměnu ve formě potravy. Pakliže pes nejeví enormní zájem o potravu, coby odměnu za práci, ale velmi rád nosí psovodovi nějaký lehký oblíbený předmět (míček, dřevěnou činku), využijeme toho při výcvikové metodě **zájmu psa o aport**, a odměna pak probíhá podáním či odhozením takového předmětu. U psů, kteří neprojeví vlohy ani pro jednu z těchto forem odměn, musíme zvážit, jestli s jejich výcvikem budeme pokračovat nebo ne. Na touze po odměně totiž velmi záleží, v podstatě je na ní výcvik založen.

Polostrukturovaný rozhovor s Pavlem Majerem

Výcvik psa specialisty se od jiných forem výcviku psů liší pouze v pracích, které po něm budeme v konečné fázi vyžadovat. Prvních několik fází výcviku si je velmi podobných, nebo úplně stejných. Jako základní odrazový můstek pro další práci je výcvik poslušnosti. Možná nám nebude ve finále vadit, že náš pes specialista na vyhledávání výbušnin nebude po ukončení výcviku provádět plazení na povel jako jiný pes, který je připravován ke zkouškám, kde je to vyžadováno. Rozhodně však psa musíme naučit většinu cviků poslušnosti, které mají různé zkušební řady společné. Na dobře zvládnuté poslušnosti psa závisí velmi důležitý stupeň jeho výcviku, a sice ovladatelnost psa. Bez perfektní ovladatelnosti psa nejsme schopni nikdy dosáhnout uspokojivých výsledků při výcviku speciálních pachových prací. Služebního psa tak tedy musíme bezpodmínečně naučit cviky, jako jsou: přivolání, změny poloh (sedni, lehni, vstaň), odložení na místě, odložení za pochodu, chůze u nohy a vysílání psa vpřed do určeného směru.

Polostrukturovaný rozhovor s Lubošem Gricem

Při výcviku psa k vyhledávání výbušnin postupujeme tak, že přibližně ročnímu psu začneme takzvaně vtiskávat látky (pachy). Je to zdlouhavý a nesmírně náročný proces, při kterém do dlouhodobé paměti psa uložíme pachy, které vylučují výbušniny. Náročnost tohoto procesu závisí zejména na schopnostech, znalostech, zkušenostech a trpělivosti psovoda. V neposlední řadě také na respektu k času, který si vtiskávání pachů

psovi vyžaduje. Psovod musí dbát zejména na schopnosti, dovednosti a fyzickou kondici psa. Je nutné naprosto perfektně výcvik načasovat, psa nepřetěžovat a cvičení vždy správně a ve vhodnou chvíli ukončit. Pakliže se během vtiskávání pachů psovod dopouští chyb, je téměř jisté, že uložení pachů výbušnin do psí dlouhodobé paměti neproběhne dokonale a toto se určitě projeví při následném praktickém vyhledávání výbušnin.

Samotné vtiskávání pachů vypadá tak, že je pes uveden do místnosti, ve které se nachází pět až sedm vhodných, cvičných úkrytů viz fotografie č. 2, do jednoho z nichž je volně vložena výbušnina. Při procházení okolo těchto úkrytů je pes vyzíván k jejich postupnému prověřování svým čichem. Při sebemenším zájmu psa o pach výbušniny jej musí psovod okamžitě začít chválit a motivovat k setrvání u tohoto úkrytu a dalšímu masivnímu nasávání pachu trhaviny. Takto se výcvik provádí postupně se všemi vzorky výbušnin, které policisté k těmto účelům používají.

Po úspěšném ukončení procesu vtiskávání pachů se přistoupí k praktickému vyhledávání výbušnin. Toto probíhá postupně. Od jednoduchých úkrytů postupujeme dle schopností psa ke složitějším. Nikdy nepřidáváme více neznámých okolností najednou. Jestliže se například rozhodneme výbušninu dokonaleji ukryt, neprovádíme tento výcvik v neznámém objektu, ale tam, kde to již pes zná. Nebo když se rozhodneme pro nácvik vyhledání například v městském prostředí u rušné silnice, zmenšíme oblast vyhledávání na minimum.

Celý proces výcviku služebního psa na vyhledávání výbušnin si může vyžádat i rok každodenní činnosti se služebním psem. I v dalších letech však psovod s výcvikem a udržováním psa v pracovní kondici nepřestává. Sám pes pak sbírá zkušenosti z praktických použití celý svůj život.

3.2.5 Praktické používání služebních psů při vyhledávání výbušnin

Zde se využívá faktu, že výbušniny, které rozdělujeme na třaskaviny, trhaviny, střeliviny a pyrotechnické složky, jsou chemické sloučeniny, ze kterých se neustále

uvolňuje poměrně velké množství pachových molekul do okolí. Psovi jsou během výcviku pachy těchto výbušnin vtištěny do jeho čichové paměti a ten poté při každém ucítění těchto chemických sloučenin reaguje naučeným způsobem. Jedná se pravděpodobně o nejnáročnější problematiku ve speciální kynologii. Již při výcviku je nutné od psa vyžadovat naprostou přesnost při provádění jednotlivých cviků. Bezchybné vedení výcviku se vyžaduje i od psovoda. U vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů (NVS) totiž není povoleno **aktivní značení** (pes v místě nálezu hrabe předními končetinami, kouše do něj nebo vytrvale štěká), nýbrž pouze **značení pasivní**, kdy pes musí nález označit pouze tak, že si v jeho blízkosti lehne, sedne nebo zůstane stát a do místa nálezu upřeně hledí. Jakýkoli kontakt s předmětem nebo místem nálezu je nežádoucí, stejně tak štěkot. Pes musí být opatrný i během prohlídky a prostor prověřovat bezkontaktně. Pyrotechnické prohlídky jsou prováděny v nejrůznějších objektech, v dopravních prostředcích hromadné přepravy osob, na osobních a nákladních automobilech, prověřují se zavazadla nebo veřejná prostranství. Nezbytně nutná je také přítomnost mnoha psovodů, se psy vycvičenými na vyhledávání výbušnin, na našich mezinárodních letištích. Po zavedení režimových opatření, v roce 2006, na těchto letištích (kontrola zavazadel při příletu a odletu), rapidně stoupl počet použití služebních psů specialistů. Toto je znázorněno v tabulce č. 2. Vyhledáváním výbušnin a NVS se zabývá Policie České republiky a Armáda České republiky. Policie ČR zabezpečuje v této oblasti nepřetržitou službu, kdy na místo nahlášení nebo podezření z uložení NVS vyjíždí okamžitě psovod specialista se psem cvičeným na vyhledávání výbušnin a to kdekoli na území České republiky. Dále Policie ČR provádí mnoho preventivních pyrotechnických prohlídek a provádí i pátrání po výbušninách samotných, například odcizených průmyslových trhavinách z lomů a dolů. Armáda ČR tyto psy používá v zahraničních misích nebo svými psy a psovody posiluje složky Policie ČR při rozsáhlých bezpečnostních opatřeních (7).

Tabulka 2: Počet vyžádání/použití služebních psů vycvičených na vyhledávání výbušnin.

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vyžádán	2499	1896	1402	1505	2621	2224	162158
Použit	2543	1982	1320	1701	2567	2207	162187
Nález	20	18	15	11	11	2	9
Počet sl. psů	50	47	49	54	55	68	86

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vyžádán	164262	163354	165134	164536	166321	165720	167678
Použit	181505	178631	187690	173721	186379	185978	179587
Nález	6	3	12	8	5	9	17
Počet sl. psů	90	98	96	102	105	110	114

(41)

3.3 Vyhledávání výbušnin v ČR při ochraně obyvatelstva

3.3.1 Vyhledávání výbušnin – úkol Policie ČR

Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor zřízený zákonem České národní rady ze dne 21. června 1991. Slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Plní rovněž úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu České republiky. Policie České republiky je podřízena ministerstvu vnitra. Tvoří ji policejní prezidium, útvary s celostátní

působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Zákon zřizuje 14 krajských ředitelství policie. Jejich územní obvody se shodují s územními obvody 14 krajů České republiky (41).

V dnešní době je vyhledávání výbušnin, pátrání po výbušninách a výjezdy na místa nahlášení uložení NVS, nebo místa nálezů NVS či podezřelých předmětů záležitostí pouze Policie České republiky. Ta má totiž, díky své celorepublikové působnosti povinnost působit v této oblasti a aktivně ji provádět. K těmto účelům zřizuje celou řadu útvarů a oddělení, které mají za úkol zajistit provádění výše zmíněných úkolů na úseku vyhledávání výbušnin. Jedná se o chovnou stanici služebních psů, výcviková střediska psovodů se služebními psy, Odbor kynologie a hipologie, Oddělení služební kynologie, skupiny speciálních kynologických činností, Pyrotechnický odbor, pyrotechnické výjezdové skupiny a expoziturní pracoviště pyrotechniků.

Několik služebních psů vycvičených k vyhledávání výbušnin má i Armáda České republiky, avšak tato je používá pouze na území armády, nebo v zahraničních misích. Jen zcela ojediněle posilují psovodi armády Polici ČR a to při rozsáhlých opatření. Naposled tomu tak bylo v roce 2009, kdy Česká republika předsedala Evropské unii (9).

Pyrotechnická služba je výkonným útvarem Policie České republiky s celorepublikovou působností, který je gesčním pracovištěm pro oblast pyrotechnických činností vykonávaných policejními pyrotechniky. Mezi pyrotechnické činnosti patří zejména odborné úkony spojené s používáním, vyhledáváním, shromažďováním, prověřováním, zneškodňováním, manipulací a přepravou munice, výbušnin, pyrotechnických výrobků, podezřelých předmětů a nástražných výbušných systémů. V rámci své činnosti plní Pyrotechnická služba také úkoly spojené s metodickým řízením a profesním vzděláváním všech policejních pyrotechniků a ostatních příslušníků Policie České republiky a pracovníků vybraných organizací veřejné správy, analytickou a legislativní činností, řešením problematiky technických a ochranných prostředků a technickým rozvojem zaměřeným na aplikaci poznatků vědy a techniky v praktickém výkonu pyrotechnických činností. Nedílnou součástí výkonu činnosti Pyrotechnické služby je spolupráce s Integrovaným záchranným systémem a preventivní činnost. Toto

vysoce specializované pracoviště si získává uznání nejen v rámci Policie České republiky, ale i u zahraničních složek zabývajících se pyrotechnickou problematikou. Zástupci Pyrotechnické služby se pravidelně setkávají se svými kolegy zejména v rámci seminářů organizovaných Europol, v rámci kterého působí mezinárodní síť pyrotechnických pracovišť (41).

Pyrotechnickou službou jsou vykonávány zejména následující činnosti:

- Výkon pyrotechnických prací při zajišťování nálezů munice a její likvidaci

Nálezy a likvidací nalezené munice se zabývá pět expozitur Pyrotechnické služby rozmístěných po celém území státu. Na území České republiky se stále nachází ve velkém rozsahu munice jak z druhé světové války, tak i z dřívějších dob nebo jako pozůstatky po pobytu sovětských vojsk.

- Výkon pyrotechnických prací při prověřování podezřelých předmětů, vyhledávání a zneškodňování nástražných výbušných systémů

Oblast nástražných výbušných systémů je v rámci Pyrotechnické služby zajišťována dvěma odděleními pyrotechnických výjezdů v Praze a v Olomouci. Vzhledem k celosvětovému vývoji trestné činnosti páchané s využitím výbušnin se tato oblast stává stále rizikovější zejména z pohledu ohrožení jak osob a majetku, tak i zasahujících pyrotechniků. Pyrotechnické výjezdové skupiny jsou proto vybaveny technickými a ochrannými prostředky na odpovídající úrovni (41).

- Výkon pyrotechnických prací v oblasti kriminalistické pyrotechniky

Pyrotechnická služba je zapsána v seznamu znaleckých pracovišť Ministerstva spravedlnosti ČR v oboru střelivo a výbušniny s rozsahem znaleckého oprávnění pyrotechnika, munice a výbušniny. Zajišťuje výkon kriminalisticko-technické činnosti a znaleckou činnost, při níž provádí zkoumání zákonitostí vzniku stop vytvořených po výbuchu, zkoumání výbušnin, munice a dalších podobných objektů, stejně jako zkoumání částí munice, nástražných výbušných systémů a jejich komponentů.

- Výkon dalších pyrotechnických prací

Pyrotechnická služba se podílí na zajišťování pyrotechnické ochrany určených státních představitelů České republiky, objektů zvláštního významu a zahraničních delegací (41).

Opatření, prováděná Policií České republiky při oznámení o uložení nástražného výbušného systému nálezu podezřelého předmětu, nástražného výbušného systému.

Vymezení pojmů

Pro účely prováděných opatření se rozumí

a) hrozbou

jednání, kdy pachatel k dosažení svého cíle bezprostředně vyhrožuje destrukcí objektu, fyzickou likvidací osob nebo jinak vážně ohrožuje zdraví a život osob nebo majetek za použití nástražných výbušných systémů nebo výbušných předmětů,

b) municí

souhrnné označení pro střelivo, ruční a jiné granáty, střely do pancéřovek a tarasnic, dělostřelecké střelivo, pumy, torpéda, řízené a neřízené rakety, kazetovou (kontejnerovou) municí, ženijní náloživo, miny, pyropatrony, výmetné klamné cíle, pyrotechnické imitační prostředky, signální a osvětlovací prostředky, vojenská nástražná výbušná zařízení; za municí se považují též její hlavní části a komponenty,

c) nástražným výbušným systémem

výbušná nebo zápalná látka nebo pyrotechnický prostředek a iniciační prvek tvořící celek, který je schopen vyvolat za určitých, uživatelem nebo výrobcem předem stanovených podmínek výbuchový účinek, ložisko požáru nebo výbuchem rozptýlit po okolí chemickou, biologickou, radioaktivní či jinak nebezpečnou látku; nástražný výbušný systém bývá zpravidla ukryt v obalu nebo má takovou vnější formu, která

skrývá jeho pravý účel, viz fotografie č. 3 a 4; za nástražný výbušný systém se považuje i takový předmět, který je sestaven jako nástražný výbušný systém, obsahuje výbušninu, ale jeho iniciační systém je nefunkční, a dále atrapa nástražného výbušného systému, kdy jeden nebo více předmětů jsou sestaveny tak, že budí dojem nástražného výbušného systému, ale neobsahuje výbušné nebo zápalné látky a nemůže vyvolat účinky nástražného výbušného systému,

d) podezřelým předmětem

předmět, jehož účel, původ, majitel nebo jiné okolnosti jeho výskytu nejsou známy nebo jehož vnější forma případně jiné znaky a celková situace na daném místě vzbuzují odůvodněnou obavu, že by se mohlo jednat o nástražný výbušný systém,

e) pyrotechnickou prohlídkou

prověřování objektu nebo prostoru s cílem vyloučení možnosti uložení podezřelého předmětu, nástražného výbušného systému nebo jeho částí a výbušných předmětů, které by mohly svým účinkem ohrozit zdraví nebo život osob nebo způsobit škody na majetku,

f) pyrotechnickou výjezdovou skupinou

skupina složená z pyrotechniků Pyrotechnické služby, kteří jsou vybaveni přidělenými technickými, speciálními ochrannými osobními a pracovními prostředky a kteří jsou speciálně vycvičeni k prověřování podezřelých předmětů, ke zneškodňování nástražných výbušných systémů a k dalším určeným pyrotechnickým činnostem,

g) pyrotechnikem

příslušník Policie České republiky (dále jen „policista“), který je držitelem platného oprávnění k výkonu pyrotechnické činnosti u Policie České republiky (dále jen „policie“) a je zařazen na systemizovaném služebním místě pyrotechnika,

h) velitelem

velitel opatření, případně velitelem opatření určený policista, který odpovídá za splnění konkrétního úkolu,

i) výbuchem

rychlý fyzikálně-chemický děj, při kterém dochází k přeměně vnitřní energie látky v energii silně ohřátých a stlačených plynů působících následně na okolí svými účinky; výbuchem se rozumí výbuch munice, výbušnin a výbušných předmětů,

j) výbušninou

látky a předměty, které jsou uvedeny v příloze A mezinárodní smlouvy o přepravě nebezpečných věcí a zařazené do třídy 1,3)

k) výbušným předmětem

výrobky obsahující výbušniny, které mohou svým výbuchovým či jiným účinkem ohrozit zdraví nebo život osob nebo způsobit škody na majetku.

Postup při oznámení a po přijetí oznámení o uložení nástražného výbušného systému

Oznámení o uložení nástražného výbušného systému

(1) Oznámení o uložení nástražného výbušného systému (dále jen „oznámení“) probíhá formou předání informace útvaru policie případně jinému subjektu nebo orgánu, který předání této informace útvaru policie zprostředkuje.

(2) Oznámení může být podáno osobou, která se o nebezpečí dozvěděla, nebo pachatelem, který o uložení nástražného výbušného systému nebo o svém úmyslu tak učinit informuje útvar policie

a) přímo, např. prostřednictvím telefonní linky tísňového volání,

b) nepřímo (zprostředkovaně) prostřednictvím jiného subjektu nebo orgánu, nebo informuje provozovatele objektu, odpovědnou osobu nebo vlastníka objektu, který následně informuje útvar policie (38).

Postup při oznámení o uložení nástražného výbušného systému

(1) Oznámení přímá jsou zpravidla přijímána telefonicky na operačním středisku policie prostřednictvím telefonní linky tísňového volání. Při přijetí telefonického oznámení policista zejména

a) navazuje kontakt s oznamovatelem a vhodnou formou prodlužuje hovor s cílem získat důležité informace o místě, času a důvodech uložení nástražného výbušného systému a jeho vzhledu a velikosti, případně konstrukci (upřesnění místa a času výbuchu, druhu a množství použité výbušniny, zda pachatel má společníky, zda si uvědomuje následky svého jednání, proti komu je útok veden apod.),

b) provede záznam telefonického oznámení dle možnosti za pomoci instalované záznamové techniky a v případě dostupného technického vybavení zajistí identifikaci oznamovatele,

c) vyhodnotí telefonické oznámení podle stupně ohrožení

(2) Obdobně jako v odstavci 1 postupují i ostatní policisté, kteří neprodleně informují operační středisko policie, které provede další opatření.

(3) V případě, že o uložení nástražného výbušného systému, nebo o svém úmyslu tak učinit, pachatel telefonicky informuje provozovatele objektu, odpovědnou osobu nebo vlastníka objektu, který následně informuje útvar policie, policista

a) získá od oznamovatele věrohodnou reprodukci oznámení pachatele,

b) vyhodnotí obsahovou stránku oznámení a postupuje obdobně podle odstavce 1.

(4) V případě, že o uložení nástražného výbušného systému, nebo o svém úmyslu tak učinit, pachatel informuje jinou než telefonickou formou, a nedochází tak k aktivní komunikaci s pachatelem, policista zejména

a) vyhodnotí obsahovou stránku oznámení a postupuje přiměřeně,

b) vyrozumí operační středisko policie,

c) učiní opatření k zajištění předmětů a stop ke znaleckému zkoumání (38).

Postup operačních středisek policie po přijetí oznámení o uložení nástražného výbušného systému

Po přijetí oznámení a vyhodnocení závažnosti hrozby operační středisko policie, kromě standardních postupů, zejména

- a) vyšle na místo události potřebný počet policistů za účelem prověření hrozby; reaguje na poznatky a informace o události a zajišťuje další úkoly,
- b) vyrozumí a případně vyžádá podle rozsahu předpokládaných úkonů nebo dalších opatření na místě připravenost ostatních útvarů policie a dalších složek např. integrovaného záchranného systému, havarijních a servisních služeb (dále jen „součinnostní subjekt“) k zásahu, případně jejich přítomnost na místě; tato opatření provádí vzhledem k charakteru objektu s cílem zajištění maximální bezpečnosti osob, jejich životů, zdraví a majetku, případně s cílem zmírnění možných následků,
- c) informuje provozovatele objektu, odpovědnou osobu nebo vlastníka objektu o přijetí oznámení, předpokládaných bezpečnostních opatřeních a požadované součinnosti (např. o evakuaci, nutnosti zajištění přístupu k uzávěrům plynu a vody nebo k přívodu elektrické energie, vyžádání informací o místě uložení nebezpečných látek a předmětů, zabezpečení účasti pracovníků objektu na provádění bezpečnostních opatření a pyrotechnické prohlídce), nebo o ukončení prováděných bezpečnostních opatření (38).

Rozsah bezpečnostního opatření na místě oznámeného uložení nástražného výbušného systému

- (1) Rozsah bezpečnostního opatření na místě oznámeného uložení nástražného výbušného systému vychází z vyhodnocení oznámení a závažnosti hrozby, jimž musí odpovídat nasazení sil a prostředků policie i součinnostních subjektů.
- (2) Do příjezdu velitele organizuje a operativně řídí činnost policie na místě operační středisko policie. Provedení prvotních úkonů zajišťuje a koordinuje policista, který se na místo dostaví jako první, nebo se jako první o hrozbě dozví přímo na místě od oznamovatele. Po příjezdu na místo velitel neprodleně přebírá velení opatření a informuje o tom operační středisko policie.

(3) Pokud je oznámení obecné, není uvedeno konkrétní místo, čas výbuchu nebo požadavek pachatele, nebo se jedná o oznámení o uložení nástražného výbušného systému v rozlehlém prostoru (náměstí, podniky, obchodní domy, školy apod.), je nutno po příjezdu sil a prostředků na místo události zajistit zejména

- a) instruktáž, rozdělení a vyslání policistů do zájmového prostoru,
- b) provedení příslušného typu pyrotechnické prohlídky.

(4) Pokud je oznámení obecné, ale obsahuje časový údaj výbuchu nebo jiný závažný údaj, je nutno po vyhodnocení oznámení rozhodnout zejména

- a) zda bude pyrotechnická prohlídka provedena bez omezení běžného provozu objektu,
- b) zda dojde k uzavření, případně k evakuaci ohroženého prostoru objektu,
- c) o době přerušování a obnovení prováděné pyrotechnické prohlídky, zpravidla nejméně 15 minut před a 15 minut po předpokládané nebo oznámené době výbuchu.

(5) Pokud oznámení obsahuje přesné místo a čas výbuchu, je nutno zajistit zejména

- a) nasazení potřebného počtu policistů do ohroženého prostoru,
- b) evakuaci a uzavření ohroženého prostoru v potřebném rozsahu,
- c) vyrozumění ostatních útvarů policie a součinnostních subjektů,
- d) vyžádání součinnosti obecní (městské) policie podle potřeb a možností,
- e) stanovení doby přerušování a obnovení prováděné pyrotechnické prohlídky podle předpokládané nebo oznámené doby výbuchu.

(6) V případě nálezů podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému se postupuje podle popsanych pokynů.

(7) V případě nálezů munice, výbušnin nebo výbušných předmětů se postupuje podle popsanych pokynů (38).

Úkoly na místě oznámeného uložení nástražného výbušného systému po přijetí oznámení

(1) Na místě oznámeného uložení nástražného výbušného systému velitel zejména

- a) potvrdí nebo změní závažnost hrozby, a to po vyhodnocení informací z místa události, hrozících rizik a seznámení se s objektem; na základě těchto skutečností rozhodne o provedení příslušného typu pyrotechnické prohlídky, způsobu vzájemného

spojení a stanoví postup realizace pyrotechnické prohlídky; následně určí policisty odpovědné za provedení pyrotechnické prohlídky v jednotlivých sektorech objektu,

b) rozhodne o počtu sil a prostředků součinnostních subjektů potřebných k nasazení; na základě závažnosti hrozby vyžádá cestou operačního střediska policie podle situace a možností psůvoda se služebním psem určeným k vyhledávání výbušnin, případně přítomnost pyrotechnika na místě,

c) rozhodne o uzavření případně o evakuaci objektu a informuje o tom přímo nebo cestou operačního střediska policie provozovatele objektu, odpovědnou osobu nebo vlastníka objektu; podle možnosti využívá informací ze zpracovaných interních směrnic ohroženého objektu pro evakuaci, způsoby vypnutí zdrojů energie, stanovení počtu osob k zajištění nejnnutnějšího provozu apod.,

d) rozhodne o prověření, zda v objektu nejsou uloženy nebezpečné látky a předměty zvyšující účinnost výbuchu nástražného výbušného systému nebo požáru; v případě výskytu nebezpečných látek a předmětů organizuje opatření k minimalizaci následků a postupuje v souladu s interními akty řízení,

e) v případě nutnosti uzavření okolí objektu zajistí jeho evakuaci a střežení všech vstupů,

f) zajistí provedení lustrace podezřelých osob a kontrolu vozidel zaparkovaných i projíždějících v blízkosti ohroženého objektu,

g) zajistí volný příjezd a parkovací místa v těsné blízkosti uzávěry pro vozidla policie a součinnostních subjektů vyslaných na místo události v rámci realizace bezpečnostního opatření,

h) reaguje operativně v průběhu provádění bezpečnostního opatření na změnu situace a informuje operační středisko policie,

i) zpracovává dokumentaci o průběhu celé události, o všech přijatých opatřeních a jejich výsledku; uvede se zejména časový sled událostí, přehled o osobách zúčastněných na zákroku, vydané příkazy a jejich realizace.

(2) O provedených úkonech a opatřeních se zúčastněným osobám potvrzení nevydává; tím není dotčeno právo na informace o přijatých opatřeních.

(3) Ukončení prováděných bezpečnostních opatření oznámí velitel operačnímu středisku policie a přímo nebo cestou operačního střediska policie provozovateli objektu, odpovědné osobě nebo vlastníkovi objektu.

Pokud velitel nedbá odborných doporučení pyrotechnika nebo odmítá realizovat jeho oprávněné požadavky, jejichž realizace je nezbytná k odstranění hrozícího nebezpečí, je pyrotechnik oprávněn na místě přerušit svoji činnost a tuto skutečnost neprodleně oznámit operačnímu středisku policie. Dále postupuje podle pokynů velitele (38).

STUPNICE PRO VYHODNOCENÍ OHROŽENÍ OBJEKTU

Stupeň, slovní označení, předpoklady pro zařazení ohrožení objektu do příslušného stupně

1. BEZPROSTŘEDNÍ	Konkrétní poznatky nasvědčují, že hrozba útoku na určitý objekt je bezprostřední.
2. VYSOKÝ	Konkrétní poznatky nasvědčují, že by se objekt mohl s vysokou pravděpodobností stát cílem útoku.
3. ZNAČNÝ	Politické nebo bezpečnostní souvislosti naznačují, že by se objekt mohl stát cílem útoku.
4. MÍRNÝ	K dispozici nejsou poznatky o konkrétním ohrožení, ale existuje potenciální riziko ohrožení objektu.
5. NÍZKÝ	Žádné poznatky neposkytují dostatečný důvod k ohrožení objektu.

Pyrotechnická prohlídka

Obecné vymezení

(1) Pyrotechnická prohlídka je součástí preventivních a bezpečnostních opatření při prověřování bezpečnosti budov, prostorů, dopravních prostředků a osob a při

zajišťování bezpečnosti chráněných objektů a prostorů, určených osob a osob, kterým je poskytována zvláštní ochrana (dále jen „objekt“).

(2) Účelem provádění pyrotechnické prohlídky je prověření objektu s cílem zjistit, zda předměty v něm nebo na něm umístěné nemají charakter podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému, a nalézt podezřelý předmět, nástražný výbušný systém nebo jeho části nebo výbušný předmět.

(3) Pyrotechnická prohlídka se provádí na základě rozhodnutí velitele po vyhodnocení hrozícího rizika vyjádřeného stupněm ohrožení v rozmezí 1 až 5 a jeho slovním označením dle stupnice pro vyhodnocení ohrožení objektu (dále jen „stupnice“)

(4) Prohlídka prováděná v souvislosti s plněním úkonů v rámci trestního řízení se řídí právním předpisem a interním aktem řízení (38).

Pyrotechnické prohlídky dle stupně ohrožení

(1) Pyrotechnickou prohlídku stupně ohrožení 5 se slovním označením „nízký“ dle stupnice (dále jen „pyrotechnická prohlídka stupně 5“) a pyrotechnickou prohlídku stupně ohrožení 4 se slovním označením „mírný“ dle stupnice (dále jen „pyrotechnická prohlídka stupně 4“) provádí policista v rámci běžného výkonu služby.

(2) Pyrotechnickou prohlídku stupně 5 nebo pyrotechnickou prohlídku stupně 4 provádí policista po absolvování instruktáže podle. Případně ji provádí policista, který je prokazatelně proškolen formou instrukčně metodického zaměstnání k provádění pyrotechnických prohlídek pro potřeby plnění svých úkolů; v tomto případě se postupuje přiměřeně k rozsahu instrukčně metodického zaměstnání. Instruktáž provede nebo zajistí ten, kdo policistu k plnění úkolu nebo opatření vyslal.

(3) Pyrotechnická prohlídka stupně 5 a pyrotechnická prohlídka stupně 4 se provádí zejména za účelem prověření bezpečnosti objektu např. při organizování společenských, sportovních a kulturních akcí v rámci předcházení trestné činnosti.

(4) Pyrotechnickou prohlídku stupně ohrožení 3 se slovním označením „značný“ dle stupnice (dále jen „pyrotechnická prohlídka stupně 3“), pyrotechnickou prohlídku stupně ohrožení 2 se slovním označením „vysoký“ dle stupnice (dále jen „pyrotechnická prohlídka stupně 2“) a pyrotechnickou prohlídku stupně ohrožení 1 se slovním

označením „bezprostřední“ dle stupnice (dále jen „pyrotechnická prohlídka stupně 1“) provádí pyrotechnik (38).

Zásady provádění pyrotechnické prohlídky

Polostrukturovaný rozhovor s Janem Kubánkem

Způsob, rozsah provedení pyrotechnické prohlídky a plán postupu při provádění pyrotechnické prohlídky stanoví velitel. Stanovení způsobu provedení pyrotechnické prohlídky vychází z účelu, který je pyrotechnickou prohlídkou sledován, z charakteru a velikosti objektu, z určené časové možnosti vyčleněné na její provedení, z celkové bezpečnostní situace, ze stupnice pro vyhodnocení ohrožení objektu a z dalších skutečností, které mohou ovlivnit konečný výsledek prováděné pyrotechnické prohlídky. V rámci provádění pyrotechnické prohlídky je velitel oprávněn požadovat od orgánů a osob (např. bezpečnostních sborů, orgánů veřejné správy, provozovatele objektu, odpovědné osoby nebo vlastníka objektu) spolupráci formou věcné i osobní pomoci z důvodu dobré znalosti místních podmínek nebo objektu; osobu je velitel povinen poučit o možných rizicích a o zákonné možnosti odmítnout spolupráci. K provedení pyrotechnické prohlídky velitel zajistí instruktáž všech osob zúčastněných na provádění pyrotechnické prohlídky určených prostor objektu v rámci preventivních a bezpečnostních opatření. V průběhu pyrotechnické prohlídky se zpravidla postupuje podle plánu typové činnosti, je-li na takovou situaci zpracován. Náhodně způsobené změny stavu na jakémkoliv zařízení (např. technologické zařízení nebo technologická jednotka), které je součástí objektu, ve kterém je prováděna pyrotechnická prohlídka, a které byly zjištěny v její přímé souvislosti, policista neprodleně oznámí veliteli. Důvodné podezření na výskyt výbušné, zápalné, chemické, biologické, radioaktivní či jinak nebezpečné látky nebo nebezpečného předmětu, nebo jejich nález, policista neprodleně oznámí veliteli, který dále postupuje v souladu s právními předpisy, interními akty řízení a podle odborných doporučení. V rámci provádění pyrotechnické prohlídky se podle situace a možností využívá psovod se služebním psem určeným k vyhledávání výbušnin.

O nasazení psa a způsobu použití rozhoduje psovod na základě požadavku velitele nebo doporučení pyrotechnika s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu a konkrétním podmínkám.

Pyrotechnická prohlídka prováděná policistou

Polostrukturovaný rozhovor s Ladislavem Zágibou

Pyrotechnickou prohlídku stupně 5 nebo pyrotechnickou prohlídku stupně 4 lze v odůvodněných případech provést bez evakuace osob, uzavření objektu a bez omezení běžného provozu objektu. K zásadám provádění pyrotechnické prohlídky stupně 5 nebo pyrotechnické prohlídky stupně 4 patří vizuální způsob provádění pyrotechnické prohlídky, dodržování stanoveného plánu a systematického postupu při provádění pyrotechnické prohlídky dle určených sektorů, zaměření na věci, které zjevně nepatří do kontrolovaného prostředí (např. odložená taška na toaletě, batoh v kanceláři, balíček v popelníku, aktovka v křesle ve vstupní hale objektu), případně na pohyb a chování osob v objektu, udržování stanoveného spojení, označování prohledaných sektorů a nahlášení označení určenému policistovi, dodržování obecných zásad ve smyslu příručky pro policisty při nálezů munice, podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému.

Provádění pyrotechnické prohlídky stupně 5 nebo pyrotechnické prohlídky stupně 4 zahrnuje zejména postup vnější, jehož zásadou je postup zvnějšku dovnitř a zdola nahoru; tento postup lze změnit v odůvodněných případech s ohledem na charakter objektu a další faktory. Při provádění pyrotechnické prohlídky vnějším postupem je nezbytné zkontrolovat zejména okolí objektu (např. kupky listí nebo odpadků, koruny stromů, keře, zatravněné plochy, popelnice, odpadkové kontejnery a všechny vně uložené předměty a zařízení, kryty od vnějších rozvodů elektřiny, otevřené poklopy, narušení celistvosti zeminy u vstupů do kanalizace, stoky, jímky, rozbité mřížování, průduchy, výklenky, okna, ventilační otvory, vývěsky, protipožární a únikové prostory), přilehlá parkoviště, včetně zde zaparkovaných vozidel, vchody do objektu, vnitřní, jehož zásadou je postup od nejnižších podlaží (sklepních prostor) směrem nahoru. Při provádění pyrotechnické prohlídky vnitřním postupem je nezbytné zkontrolovat

zejména vstupní haly, chodby, toalety, přijímací místnosti apod., schodiště, výtahy, nezajištěné odkládací místnosti a sklepy, podzemní garáže, včetně zaparkovaných vozidel, nezajištěné zásobovací nebo skladovací prostory, dílny, garáže, prostory uvnitř všech místností; postup provádění pyrotechnické prohlídky musí být stanoven a organizován jedním směrem tak, aby žádná část místnosti nebyla vynechána.

Policista po provedení pyrotechnické prohlídky informuje velitele, který o ukončení pyrotechnické prohlídky informuje provozovatele objektu, odpovědnou osobu nebo vlastníka objektu.

Pyrotechnická prohlídka prováděná pyrotechnikem

Polostrukturovaný rozhovor s Janem Kubánkem

Pyrotechnická prohlídka stupně 3 a pyrotechnická prohlídka stupně 2 se provádí zejména v objektech, jejichž specifika či složitost prostředí vyžadují odborné pyrotechnické znalosti a praktické zkušenosti, nebo při rozsáhlých bezpečnostních akcích státního nebo obdobného významu. Provádí s potřebným časovým předstihem a za podmínek evakuace osob, uzavření ohroženého prostoru objektu, jehož rozsah určí velitel, nastavení vhodných režimových opatření, které je nutno dodržet po celou dobu provádění pyrotechnické prohlídky.

Pyrotechnik o ukončení své činnosti po provedení pyrotechnické prohlídky informuje velitele. Velitel může na základě odůvodněné žádosti vyžádat přítomnost pyrotechnika na místě po celou dobu konání akce. V případě bezpečnostního opatření rozsáhlejšího charakteru velitel určí vedoucího pyrotechnika, který odpovídá za provedení pyrotechnické prohlídky dle plánu k provedení pyrotechnické prohlídky.

Pyrotechnická prohlídka stupně 1 se označuje jako bezpečnostní pyrotechnická prohlídka a provádí se zpravidla na základě informací poskytnutých pyrotechnikovi jinými útvary policie nebo dalšími subjekty nebo orgány v případě, existují-li důvodné obavy z uložení nástražného výbušného systému, nebo při nálezů podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému.

Nález podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému

Postup při nálezu podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému

Polostrukturovaný rozhovor s Ladislavem Zágibou

Určení, že se jedná o podezřelý předmět, zejména po zjištění a vyhodnocení všech dostupných informací, např. kdy a za jakých okolností se předmět na místě objevil, posouzení jeho vzhledu a celkové situace v okolí místa nálezu předmětu, vyhodnocení získaných operativních informací, posouzení souvislosti výskytu předmětu s bezpečnostní situací v okolí místa nálezu předmětu a možnými riziky a hrozbami, provede na místě přítomný policista, který nález oznámí neprodleně veliteli. K prověření podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému, včetně nezbytné manipulace, jsou oprávněni pouze pyrotechnici pyrotechnické výjezdové skupiny, jejichž příjezd je nutno vyžádat cestou operačního střediska prezidia. Při nálezu podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému je nutno podle jeho charakteru a velikosti, případně podle jeho předpokládané účinnosti, zejména zajistit, aby s podezřelým předmětem nebo nástražným výbušným systémem nebylo do příjezdu pyrotechnické výjezdové skupiny v žádném případě nijak manipulováno, vyžádat cestou operačního střediska policie potřebný počet policistů pro zajištění přístupů do ohroženého prostoru; dle konkrétní situace vyžádat přítomnost dalších součinnostních subjektů.

Úkoly na místě nálezu podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému

(1) Na místě nálezu podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému velitel zejména

- a) vymezí rozsah ohroženého prostoru, případně zajistí provedení evakuace tohoto prostoru a jeho zabezpečení proti vstupu nepovolaných osob,
- b) zajistí vyloučení pohybu osob v jeho blízkosti,
- c) zajistí provedení lustrace všech osob pohybujících se v blízkosti hranice ohroženého prostoru,

- d) po příjezdu pyrotechnické výjezdové skupiny předá podrobnou informaci o situaci na místě nálezu a doposud učiněných opatřeních,
 - e) poskytuje součinnost dle odborných požadavků pyrotechniků pyrotechnické výjezdové skupiny,
 - f) průběžně informuje operační středisko policie o přijatých opatřeních na místě nálezu, zejména o omezení dopravy, provozu technologických zařízení apod.,
 - g) zajistí provedení průběžné fotodokumentace okolí místa nálezu.
- (2) Pyrotechnici pyrotechnické výjezdové skupiny provedou zpravidla prvotní dokumentaci podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému a prověření podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému pomocí technických prostředků. Dále rozhodnou o způsobu zneškodnění, který sdělí veliteli s požadavky na zajištění realizace.
- (3) Zneškodnění nástražného výbušného systému a všechny úkony směřující k jeho zneškodnění provádějí pyrotechnici pyrotechnické výjezdové skupiny až po realizaci požadovaných bezpečnostních a součinnostních opatření.
- (4) V případě zavedení rušení provozu elektronických komunikací při zásahu pyrotechnické výjezdové skupiny zajistí velitel vyrozumění operačního střediska policie k zajištění hlášení o rušení provozu elektronických komunikací.
- (5) V případě rozhodnutí pyrotechnické výjezdové skupiny o přepravě podezřelého předmětu nebo nástražného výbušného systému na jiné místo vhodnější k jeho prověření nebo zneškodnění velitel zajišťuje a koordinuje využití sil a prostředků součinnostních subjektů nezbytných pro přepravu, včetně policejního doprovodu, nebo cestou operačního střediska policie potřebné síly a prostředky vyžádá.
- (6) Po prověření podezřelého předmětu nebo zneškodnění nástražného výbušného systému velitel koordinuje součinnost místně a věcně příslušného útvaru policie s pyrotechnickou výjezdovou skupinou při ohledání místa nálezu a zajištění kriminalistických stop (38).

Hrozí-li nebezpečí z prodlení, je pyrotechnik oprávněn provést v rozsahu svého oprávnění a v rámci profesionálních a technických možností nejnutnější opatření k odvrácení hrozícího výbuchu. Nebezpečím z prodlení se rozumí stav, kdy by při důsledném dodržení postupu stanoveného tímto závazným pokynem mohlo dojít k ohrožení života nebo zdraví osob, či ke škodě velkého rozsahu na majetku nebo na životním prostředí (38).

3.3.2 Rozdělení výbušnin

- 1) Střeliviny
- 2) Trhaviny
- 3) Třaskaviny
- 4) Pyrotechnické slože

Střeliviny – prachy

Jsou to výbušniny, jejichž druhem výbušné přeměny je explosivní hoření (deflagrace). Představují je **mechanické směsi**, kam patří například střelný prach. Ten byl objeven v období sedmého až devátého století před naším letopočtem v Číně. Skládá se ze 75 % KNO_3 (dusičnanu draselného), 10 % síry a 15 % dřevěného uhlí. Využívá se pro trhací a vojensky účely. Mezi střeliviny patří také **bezdýmné prachy**, které mohou být nitrocelulózoové, nitroglycerínové, diglykolové nebo nitroguanidinové. Tyto se používají ve zbrojním průmyslu. Posledním zástupcem střelivin jsou **tuhé pohonné hmoty**, homogenní nebo heterogenní. Tyto slouží jako hnací náplně raket protiletadlových a protitankových zbraní (9).

Trhaviny

Polostrukturovaný rozhovor s Ladislavem Zágibou

Jsou to výbušniny, jejichž druhem výbušné přeměny je detonace. Trhaviny se dělí na **dusičné estery**, což jsou produkty reakce alkoholů s nitračními kyselinami.

Vyznačují se vysokou detonační rychlostí a citlivostí a nízkou stabilitou. Používají se v nitroglycerínových trhavinách, v dynamitech, do bezdýmných prachů, plastických trhavin a rozbušek. Nejznámějším zástupcem je Trinitropropantriol (Nitroglycerín, Ng). Jedná se o olejovitou, bezbarvou kapalinu, velice citlivou na náraz. Díky této vlastnosti se čistý Ng nesmí přepravovat. Dalšími ze zástupců trhavin jsou **nitrolátky**, produkty reakce nitrační směsi s uhlovodíky. Vyznačují se vysokou stabilitou a pracovní činností, menší citlivostí, jsou jedovaté. Využívají se k výrobě průmyslových trhavin a dále jako vojenské náloživo a náplň munice. Patří mezi ně například Trinitrotoluen, Dinitrobenzen, Nitrometan... Trinitrotoluen (TNT) se vyrábí nitrací toluenu, jedná se o žlutou krystalickou látku, která na slunci hnědne, jeho teplota tání je 80°C a teplota vzbuchu 300°C. Vyznačuje se detonační rychlostí 6800 m/s a je nerozpustný ve vodě. Používá se jako srovnávací standard pro hodnocení vlastností všech dalších detonace schopných výbušnin. **Nitramíny** jsou další skupinou trhavin. Jsou vysoce brizantní, méně stabilní a více citlivé než nitrolátky. Obsahují dvojnásobné množství dusíku, a proto produkují větší množství povýbuchových zplodin. Vyrábí se z nich vysoce výkonné kumulativní nálože, bleskovice a plastické trhavin. Patří k nim Hexogen, Oktogen, Nitroguanidin... **Výbušné směsi** jako jsou amonledkové trhavin a chlorátové a perchlorátové trhavin se skládají z okysličovačla a hořlaviny. Použití: Náhradní trhavin pro válečné účely, levná a bezpečná trhavin pro povrchové trhací práce v civilní sféře. Tyto trhavin jsou často vyráběny z nevýbušných složek, čímž jsou méně citlivější, a k aktivaci potřebují větší vnější podnět. Pro trhací práce se připravují až na místě použití a tím odpadá nebezpečí výbuchu během transportu.

Třaskavin

Polostrukturovaný rozhovor s Janem Kubánkem

Tyto výbušniny jsou schopné rychlého přechodu od deflagrace k detonaci. Vyznačují se vysokou akcelerací výbušné přeměny, jsou velmi citlivé k vnějším podnětům (náraz, nápich, tření, jiskra, plamen, tepelná energie, elektromagnetické záření). Citlivost třaskavin k různým iniciačním podnětům je několikanásobně vyšší,

než je tomu u trhavin. Jsou určeny k výrobě iniciátorů – rozbušek, roznětek, zápalek. Patří k nim Azid olovnatý, Třaskavá rtuť, Tetrazén, Dinol...

Pyrotechnické slože

Jsou to mechanické směsi hořlavin a okysličovadel a dalších látek potřebných k dosažení požadovaného účinku. Rozdělují se na zábleskové, světelné, dýmové, zvukozábleskové, barvicí světlo a dýmy, a stopovkové. Používají se jako časovače rozbušek, bleskovicové zpoždovače, termitové směsi pro svařování, osvětlovací slože pro noční činnost, zábleskové slože pro fotografování, stopovkové slože, dýmové slože pro signalizaci a zastírací účely (9).

3.3.3 Jednotlivé druhy výbušnin používané pro výcvik služebních psů

Policisté psovodi, používají pro výcvik služebních psů, kromě několika speciálních trhavin, tyto druhy výbušnin viz. fotografie č. 5.:

Permon 10

Permon 10 je sypká trhavina na bázi dusičnanu amonného a dinitrotoluenu, připravovaná koloběhovou technologií. Je určen pro nejširší použití při clonových odstřelech, ale i jiných trhacích pracích. Jedná se o trhavinu s velmi jednoduchým složením. Nejmenší průměr náložky činí 30 milimetrů.

Permonex V 19

Jedná se o sypkou trhavinu na bázi dusičnanu amonného a trinitrotoluenu. Permonex V 19 je vyráběn koloběhovou technologií, která mu zaručuje špičkové parametry. Je možné jej laborovat do náložek od 28 milimetrů. Používá se v podzemí v nevýbušném prostředí, ale i na povrchových pracovištích.

Perunit 28

Pod názvem Perunit jsou vyráběny plastické trhaviny s různým obsahem nitroglycerínu a nitroglykolu. Jsou klasickými představiteli své třídy. Vyznačují se vysokým zastoupením nitroglycerínu ve směsi nitroesterů použitých pro jejich přípravu, což zajišťuje omezení výparů, které zhoršují pracovní prostředí ve skladech nebo při nabíjení trhaviny do vývrtů na důlních pracovištích. Perunit 28 má vysokou detonační rychlost, vysoký obsah energie, značnou hustotu a vynikající vodovzdornost. Patří do kategorie důlních skalních trhavin, používá se na důlních pracovištích, kde nehrozí nebezpečí výbuchu důlních plynů nebo směsí hořlavých prachů se vzduchem, ale i na povrchových pracovištích, kde charakter rozpojovaného materiálu vyžaduje použití vysoce výkonné trhaviny, nebo pro trhací práce pod vodou.

Synthesit V 18

Je to sypká, amonledková, důlně bezpečná trhavina na bázi chloridu sodného. Jako senzibilátor je zde použit trinitrotoluen. Používá se v uhelných dolech s rizikem výbuchu uhelného prachu.

Uhlometanit 26

Uhlometnit 26 je sypká, amonledková, důlně bezpečná trhavina na bázi chloridu sodného a trinitrotoluenem jako senzibilátorem. Používá se v těch uhelných dolech, kde hrozí nebezpečí výbuchu uhelného prachu.

Ostravit C

Je to poloplastická, důlně bezpečná trhavina na bázi výměnných iontů, obsahující kapalné nitroestery. Používá se v uhelných dolech, kde je riziko výbuchu důlních plynů a uhelného prachu velmi vysoké

Semtex 1A

Je to plastická trhavina na bázi nevýbušného plastifikátoru a pentritu. Semtex 1A je určen pro destrukční práce na železobetonových a kovových konstrukcích, práce pod vodou, nebo pro přípravu speciálně tvarovaných náloží.

Semtex 10 SE

Semtex 10 SE je trhavina, která se skládá z pentritu a nevýbušného plastifikátoru. Tato trhavina je určena pro speciální práce, například pro zpevňování kovů výbuchem. Je dodávána ve formě pásků, listů nebo fólií.

Vesuvit TN

Je to černý trhací prach, který je určený pro trhací práce při čisté kamenické výrobě (47).

Danubit 2

DANUBIT 2 je beztritolová, plastická, důlní skalní trhavina, vyráběná na Slovensku. Je vyrobena na moderní kontinuální lince ve formě maloprůměrových i velkopřůměrových náložkách. Je vysoce vodovzdorná. DANUBIT 2 se může pneumaticky nabíjet. Je určená pro hromadnou těžbu surovin na povrchu i v podzemí (<http://www.explosive-service.cz/produkty/trhaviny/dynamity/danubit-2-.htm>).

Semtex 1H

Je to plastická trhavina pro zvláštní použití na bázi nevýbušného plastifikátoru, jejíž účinnou složkou je pentrit a hexogen. Trhavina obsahuje značkovací látku pro předvýbuchovou detekci. Používá se zejména pro destrukční práce, trhací práce pod vodou (do 100m), speciální trhací práce. Jedná se o trhavinu typu Semtex s nejvyšší detonační rychlostí. Trhavinu lze dělit a tvarovat (49).

PLHX 30

Plastická trhavina Pl Hx 30 patří mezi trhaviny s velkou účinností. Je používána ve vojenství jako speciální ženíjní náloživo. Je to tvárná hmota světle šedé barvy. Obsahuje 40% hexogenu, 40% pentritu, 8% práškového hliníku a 12% nevybušného práškového pojiva. Je zhruba o 50 % účinnější než trinitritoluen. Při manipulaci je naprosto bezpečná a spolehlivá. Není fyziologicky závadná. Není citlivá na úder, tření a průstřel (50).

3.4 SWOT analýza

SWOT analýza současného stavu speciální kynologie v České republice - se zaměřením na vyhledávání výbušnin.

	Silné stránky (Strengths)	Slabé stránky (Weaknesses)
Vnitřní prostředí	▪ Kvalifikovaný personál - kynologové, pyrotechnici ▪ Široká nabídka vhodných psů ▪ Kvalita výcvikových středisek	▪ Malá výměna informací ▪ Nedostatečný počet secvičování ▪ Nedostatek finančních prostředků
Vnější prostředí	Příležitosti (Opportunities)	Hrozby (Threats)
	▪ Spolupráce se zahraničím ▪ Navýšení finančních prostředků ▪ Sponzorské dary organizací	▪ Politika státu ▪ Malá informovanost veřejnosti ▪ Nedostatečné financování – stále se snižující rozpočet

4 DISKUZE

Vyhledávání výbušnin pomocí speciálně vycvičených psů má v ochraně obyvatelstva nezastupitelné místo. Protože zatím nebyl vynalezen účinný a finančně dostupný přístroj, který by plně nahradil psí schopnosti využívané k této činnosti, musíme nadále spoléhat na citlivý čich psů. I v budoucnu tedy budeme potřebovat vhodné psí jedince, kteří se budou pro tuto činnost po všech stránkách hodit.

Jak uvádí Martin Pejša, na výběru štěněte, mladého psa anebo již dospělého jedince, do věku dvou let, velmi záleží. Je nutné, aby byl kladen důraz na jeho fyzické a psychické předpoklady. Vzhledem k náročnosti výcviku, kterým tito psi postupně prochází a následně praktickému používání v nejrůznějších prostředích a situacích, do kterých se mohou se svými psovody dostat, je nezbytné, aby byli naprosto zdraví, měli dobrou fyzickou kondici a odpovídající povahu. Při výběru štěněte se musí psovod zaměřit na jeho původ – jeho rodiče. Ti musejí být prokazatelně pracovně vedeni a sledujeme i jejich předchozí potomky. U mladých psů, kteří jsou ve věku do dvou let stáří, již sledujeme jejich stavbu těla, rentgenem se prověřuje vývin jejich loketních a kolenních kloubů a běžný je i rozbor krve. Také u nich zjišťujeme jejich povahové vlastnosti. Pro výcvik vyhledávání výbušnin preferujeme klidnější povahu avšak dostatečně vzrušivá zvířata, která projeví značný zájem při motivaci odměnou. Jedná se buďto o potravu, nebo oblíbený předmět – aport. S takto vytipovanými psy je potom přistoupeno k výcviku.

Výcvik psů, které jsme se rozhodli používat k vyhledávání výbušnin je mnohdy pro psa velmi jednotvárný. Zejména v jeho počáteční fázi, kdy jsou psu vtiskávány, do jeho dlouhodobé paměti, pachy výbušnin. Pes je voděn na stejné místo a je po něm požadováno, aby precizně prověřoval simulované úkryty pro výbušniny, viz fotografie 1. Poté je nucen vytrvale sumovat do svého čichového ústrojí pach trhaviny, která se v jednom z úkrytů nachází.

S tímto názorem naprosto souhlasí Pavel Majer. V počáteční fázi výcviku je nezbytný naprosto správný postup psovoda, který mladého psa cvičí. Pokud by se v tomto období dopouštěl nějakých závažnějších chyb, mohou tyto být v budoucnu velmi těžko odstranitelné, anebo zcela nenapravitelné. Je důležité, aby byl pes vždy správně motivován psovodem k provádění výcviku a při něm dostatečně odměňován pamlsky či aportem. Výcviku musí předcházet pravidelné venčení a pozitivní naladění psa na nadcházející výcvik. Ten pak musí probíhat nejlépe formou hry. Ukončit výcvik musí vždy psovod – nesmí dopustit, aby o práci pes ztratil zájem například kvůli únavě, nebo nízké motivaci. Je proto lépe cvičit v krátkých intervalech, několikrát denně. Aby se speciálnímu výcviku služebních psů věnovali pouze zkušení psovodi, zajišťuje i článek 63, Závazného pokynu policejního prezidenta č. 80, ze dne 17. června 2009. Zde jsou zakotveny podmínky pro psovody, nastupující na skupiny speciálních kynologických činností. Tito musejí mít ukončenou základní odbornou přípravu, potřebné odborné předpoklady a znalosti a v minulosti vykonávat nejméně tři roky odbornou kynologickou praxi.

Daniel Teplý k tomuto dodává, že i pokročilý výcvik služebního psa je pro něj poměrně náročný, neboť po vtisknutí pachů je psu postupně ztěžováno prostředí, ve kterém je musí vyhledávat. Pes je nucen trhaviny vypátrat v praktickém prostředí, které představují rozličné objekty a prostranství, jež s sebou nesou svá specifika, v podobě různých pachů, zvuků apod. Dále je pes cvičen k pátrání po výbušninách na dopravních prostředcích všech druhů, kde se musí vyrovnat s velmi aromatickými rušivými pachy v podobě používaných paliv a maziv. Po celou dobu výcviku musí psovod postupovat citlivě, správně a dbát na perfektní načasování každého kroku. Toto je vše psovodům vysvětlováno a názorně předváděno v základních kurzech po jejich nástupu na kynologické skupiny, kde se budou zabývat vyhledáváním výbušnin. Psovodi se zde seznamují s metodikou, která je k těmto účelům zpracována.

Po ukončení výcviku jsou psi nasazováni k „ostrým“ použití, která představují vyhledávání výbušnin prakticky v kterémkoli místě, kam je lze ukryt, a kterémkoli prostředí. Psovod se psem, kterému byla ve výcvikovém středisku zadána kategorie

použitelnosti, působí na svém základním útvaru, odkud je na pokyn jednotlivých policejních složek vyslán k použití psa na konkrétních místech, kde se předpokládá páchání trestné činnosti za pomoci výbušnin.

Psovodi specialisté, mezi které patří i Luboš Gric, jsou se svými psy povolávání k vyhledávání výbušnin na místa, kam některá osoba anonymně oznámila umístění nástražného výbušného systému, kde vznikne podezření z umístění NVS, kde je nalezen podezřelý předmět, který vykazuje známky NVS, na místa výbuchů, kde vzniklo podezření z použití trhavin. Provádějí však mnohem více činností. Jsou vysíláni k pátrání po výbušninách, pakliže dojde k natipování pachatelů, kteří je měli odcizit, anebo je přechovávají. Provádějí také velké množství preventivních pyrotechnických prohlídek, které slouží k vyloučení přítomnosti umístění nástražného výbušného systému v zájmových prostorách či dopravních prostředcích.

Propátrání určeného prostoru nebo dopravního prostředku se psem, který je vycvičený k vyhledávání ukrytých výbušnin značně zkracuje dobu a způsob prováděných policejních opatření na místech, kde tato probíhají.

Policejní pyrotechnik Ladislav Zágiba uvádí, že při použití služebních psů specialistů, při policejních opatřeních prováděných za účelem potvrzení či vyloučení přítomnosti výbušnin v daném prostoru, dochází k velkým časovým úsporám. Služební pes je díky svému výcviku a citlivému čichu schopen identifikovat velmi malé množství pachových molekul, které se z trhavin uvolňují a to na rozlehlém prostoru a na velkou vzdálenost. Poté je schopen vypracovat pachový kužel a výbušninu nakonec označit s centimetrovou přesností. Toto umožňuje policii nasazení mnohem menšího počtu policistů, které je nutné povolát, ke zdlouhavým vizuálním prohlídkám. Při jiné práci je zase schopen určit, zda se v nalezeném podezřelém předmětu výbušnina nachází či nikoli. Pyrotechnik poté plánuje svou další činnost, vedoucí k závěrečnému naložení s takovým předmětem. I prohlídky dopravních prostředků jsou díky použití služebních psů rychlejší a preciznější. V neposlední řadě nasazení psů šetří i finanční prostředky

subjektů, ve kterých dochází k pátrání po výbušnině. V důsledku schopností psů je možné mnohem rychleji ukončit opatření například na nádražích, letištích, ve výrobních firmách nebo státních úřadech, kde vznikla nutnost tato opatření provést. Povolání psovoda se psem, který je vycvičen k vyhledávání výbušnin, na místo pyrotechnické prohlídky, je dokonce i jednou z povinností velitele opatření, který se tohoto úkonu účastní. Vyplývá to ze Závazného pokynu policejního prezidenta číslo 12, ze dne 14. února 2012.

Zkušený psovod a správně vycvičený pes, který je používán pro vyhledávání výbušnin, dokáže svou činností nejen přímo chránit životy obyvatel, ale i šetřit finanční prostředky a zmírňovat časovou náročnost opatření, která jsou policií prováděna. Jestliže psovod nalezne nástražný výbušný systém, nebo nelegálně přechovávané trhaviny, zcela jistě tím ochrání civilní obyvatelstvo před možnými zraněními či ztrátami na životech. V případě, že daný prostor prověří tým psovoda se psem, může se mnohem rychleji a s minimálními finančními ztrátami obnovit činnost ohroženého subjektu. V případě, že pátrání probíhá na veřejných prostranstvích, může se toto zpřístupnit veřejnosti v relativně krátkém čase právě proto, že je k jeho propátrání použito služebních psů. Tyto a mnoho dalších přínosů, které plynou z výcviku a následného používání speciálně cvičených psů na vyhledávání výbušnin potvrzují odborníci i literatura.

5 ZÁVĚR

Tato diplomová práce vznikla s cílem specifikovat důležitost speciální kynologie při ochraně obyvatelstva, zaměřené na vyhledávání výbušnin pomocí speciálně vycvičených psů. Policie České republiky, jako jedna ze tří základních složek Integrovaného záchranného systému, plní celou řadu úkolů, které jí ukládá zákon. Jedním z těch hlavních je přímá ochrana životů a zdraví veškerých osob, které se v danou chvíli nacházejí na území našeho státu. V dnešní době jsou některé útoky na tyto hodnoty vedeny za použití výbušnin. Jestliže dojde k jejich zneužití a instalování do nástražného výbušného systému, jsou příslušníci Policie ČR jedinými, kteří vyjíždějí na místa uložení, nebo možného uložení takového předmětu. Dále provádějí bezpečnostní a preventivní pyrotechnické prohlídky. Někteří z těchto příslušníků jsou psovodi. Tito se zabývají výchovou, výcvikem a následným používáním psů, které speciálně vycvičili pro vyhledávání výbušnin. Jsou zvaní prakticky ke každému pátrání po výbušninách, které policie provádí. Díky svému rozmístění, jsou schopni zahájit svá pátrání do několika minut, či desítek minut, prakticky kdekoli na území České republiky. V současné době neexistuje žádný jiný ozbrojený bezpečnostní sbor, nebo jiná bezpečnostní složka, která by byla schopna tuto službu poskytnout. Správně vycvičený a používaný služební pes je při těchto pátráních naprosto nenahraditelným pomocníkem, bez jehož pomoci si v současné, ale i budoucí době, nedokážeme realizaci efektivního pátrání po výbušninách představit.

Práce vytváří ucelený přehled a popis využití speciální kynologie se zaměřením na vyhledávání výbušnin ve vztahu k ochraně obyvatelstva. V praxi bude sloužit ke zlepšení informovanosti laické veřejnosti a jako ucelený informační materiál pro veřejnost odbornou.

6 SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

1. ABRANTES, R. *Řeč psů – encyklopedie psího chování*. Přel. Zuzana Coufalová, 2. vydání. České Budějovice: Dona, 2007. 230 stran. ISBN: 978-80-7322-110-2.
2. BAUMANNOVÁ, D. *Výchova a výcvik psa*. Přel. Eva Turková, Jiří Kašpar, 1994, Czech Edition., Aktuell. 194 stran. ISBN: 80-88733-17-0.
3. BUDIANSKY, S. *Pravda o psech*. Přel. Růžena Loulová, 1. vydání. Praha: Columbus, 2002. 207 stran. ISBN: 80-7249-110-5.
4. COREN, S. *Intelligence psů*. Přel. Helena Kholová, David Buchtela Dotisk, 1. vydání. Praha: Robot s.r.o., 1998. 286 stran. ISBN: 80-902061-0-7.
5. DUDEK, M. a kolektiv. *Základy veterinářství služebních psů Policie ČR*. 1. vydání., Praha: Themis, 1996. 104 stran.
6. ĎURIŠIN, V., GALLOVÁ, L. *Policajná kynológia na Slovensku*. 1.vydání. Bratislava: Kynologický klub Polícia-Slovakia, 2009. 243 stran. ISBN: 978-80-970144-1-4.
7. HOMOLKA, M., 2012, nepublikovaný text, poznámky z praxe
8. HOMOLKA, M., 2013, nepublikovaný text, poznámky z praxe
9. HOMOLKA, M., 2014, nepublikovaný text, poznámky z praxe
10. HRUŠOVSKÝ, J. *Pes a jeho výcvik*. 2. vydání., Praha: Naše vojsko, 1990. 336. stran. ISBN: 80-206-0091-4.

11. KHOLOVÁ, H. *Historie psího rodu.*, 1. vydání. Praha: Delfín, 1987. 328 stran. Tematická skupina 03/16. 24-007-87.
12. KOLLER, J. *Kynologická příručka.* 3. vydání., Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1979. 215 stran. 07-049-79.
13. LEMISH, M., G. *Váleční psi.* Přel. Jan Krist. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 2005. 273 stran. ISBN: 80-206-0764-1.
14. LORENZ, K. *Základy etologie: srovnávací výzkum chování.* 1. vydání. Praha: Academia, 1993. 254 stran. ISBN: 80-200-0477-7.
15. LORENZ, K. *Život se psem není pod psa.* Přel. Božena a Josef Kosekovi, 1. vydání. Praha: Granit, 1999. 128 stran. ISBN: 80-85805-90-1.
16. MIKULICA, V. *Poznej svého psa – etologie a psychologie psa.* 3. vydání., Litvínov: Dialog, 2004. 312 stran. ISBN: 80-85843-00-5.
17. MIKULICA, V. *Poznej svého psa: Etologie a psychologie psa.* 2. rozš. vydání. Litvínov: Dialog, 1992. 305 stran. ISBN: 80-85194-26-0.
18. NAJBRT, R. a kolektiv. *Veterinární anatomie 2.*, 1. vydání., Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1982. 596 stran. 07-006-82.
19. OCHRANA OBYVATELSTVA – Hasičský záchranný sbor České republiky, [online]. [cit.2014-03-17]. Dostupné z URL <<http://www.hzscr.cz/ochrana-obyvatelestva.aspx>>.

20. Pes přítel člověka, Růžička, J. str. 26. 10/2006, Praha: Pražská vydavatelská společnost, 2006, ISSN: 0231 – 5424.
21. PROCHÁZKA, Z. *Chov psů*. 1. vydání. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1989. 256 stran. ISBN: 80-209-0015-2.
22. RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1. vydání. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010. 416 stran. ISBN: 978-80-904210-3-5.
23. ŘÍČÁNKOVÁ, V. *Etologie psa*. In: *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1. vydání., České Budějovice: Dona, 2007. 335 stran. ISBN: 978-80-7322-109-6.
24. SEDLÁK, J. *Brácha pes.*, Svaz záchranných brigád kynologů ČR, Jihočeská záchranná brigáda
25. SEDLÁK, J., *Psi záchranářští*. In VELEMÍNSKÝ, M. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 5.8.4, str. 117 – 124. ISBN: 978-80-7322-109-6.
26. SKUHROVSKÝ, J. *Čichové práce psa*. Praha: Český svaz chovatelů drobného zvířectva, 1973. 124 stran
27. STROBEL, R. A., NOLL, R., MIDKIFF Jr., Ch., R. *The ATF canine explosive detection program*. Laboratoř forenzní vědy, 1401 Research Blvd., Rockville, Maryland, Spojené státy 20850.
28. Svět psů, Michal Císařovský, str. 40. 12/2005, Praha: Minerva, 2005, ISSN: 1211-2976.

29. SVOBODA, E. a kolektiv. *Přehled středoškolské fyziky*. 4. vydání. Praha: Prometheus, 2008. 531 stran. ISBN: 978-80-7196-307-3.
30. VESELOVSKÝ, Z. *Člověk a zvíře*. 1. vydání. Praha: Academia, 2000. 246 stran. ISBN: 80-200-0756-3.
31. VESELOVSKÝ, Z. *Etologie: Biologie chování zvířat*. 1. vydání. Praha: Academia, 2005. 408 stran. ISBN: 80-200-1331-8.
32. atf.gov, [online] [cit.2013-11-30]. Dostupné z URL: <<http://www.atf.gov/whatsnew.html>>
33. ifauna.cz, [online] [cit.2013-10-29]. Dostupné z URL: <<http://www.ifauna.cz/clanek/ruzne/domestikace-zvirat/2332/>>
34. k9forensic.org, [online] [cit.2014-03-07]. Dostupné z URL: <<http://www.k9forensic.org/seminar-hejnice.html>>
35. newyork.estranky, [online] [cit.2013-11-25]. Dostupné z URL: <<http://www.newyork.estranky.cz/clanky/11102001.html>>
36. Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. [cit.2014-02-15]
37. Zákon na ochranu zvířat proti týrání, č. 246/1992 Sb. Část první, obecná ustanovení, § 3, písm. b, ve znění pozdějších předpisů, [cit.2013-11-15]
38. Závazný pokyn policejního prezidenta číslo 12 ze dne 14. února 2012, Zpracovatel: Pyrotechnická služba Policie ČR

39. Zákon č.89/2012 Sb., občanský zákoník, Část první Obecná ustanovení §494, ve znění pozdějších předpisů, [cit.2013-07-15]
40. Studijní materiály, [online] [cit.2014-03-10]. Dostupné z URL: <http://www.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF-katedry/KAZ/FRVS/21_Priloha_8_-_OOMU_Kopecky.pdf>
41. Policie cz, [online] [cit.2014-03-17]. Dostupné z URL: <<http://www.policie.cz/clanek/o-nas-policie-ceske-republiky-policie-ceske-republiky.aspx>>
42. NOGAWCZYK, M. 2007, *Policie ČR a její charakteristika*, diplomová práce 82 stran, Právnická fakulta, Masarykova univerzita Brno, [online] [cit.2014-03-17]. Dostupné z URL: <http://is.muni.cz/th/65503/pravf_m/Diplomova_prace.pdf>
43. VLČEK, R. 2013, *Integrovaný záchranný systém a financování Policie ČR v Kraji Vysočina*, bakalářská práce. 98 stran., Katedra ekonomických studií, Vysoká škola polytechnická Jihlava, [online] [cit.2014-03-17]. Dostupné z URL: <<https://is.vspj.cz/bp/get-bp/student/18519/thema/4202>>
44. Cely svet, [online] [cit.2014-03-18]. Dostupné z URL: <<http://www.celysvet.cz/vychova.php>>
45. Záruční list, Oblek pyrotechnický SRS 5, firma HQH SYSTÉM spol. s r.o. Koněvova 188, 13000 Praha 3, Výhradní distributor v České republice
46. Pokyn ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 22 ze dne 22. 12. 2010, kterým se mění pokyn ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 9/2009, kterým se stanoví postup policistů na úseku činnosti služební kynologie

47. Přehled vyráběných a dodávaných průmyslových trhavin, vydáný 2013, firmou AliaChem, odštěpný závod Synthesia, výrobně obchodní jednotka Explosia, Pardubice – Semtín
48. explosive-service.cz [online] [cit.2014-03-23]. Dostupné z URL: <<http://www.explosive-service.cz/produkty/trhaviny/dynamity/danubit-2-.htm>>
49. explosia.cz [online] [cit.2014-03-23]. Dostupné z URL: <<http://www.explosia.cz/trhaviny/zvlastni.htm>>
50. forum.valka.cz [online] [cit.2014-03-23]. Dostupné z URL: <<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/title/CZK-Plasticka-trhavina-Pl-Hx-30/t/114326>> (23.3.2014)

7 PŘÍLOHY

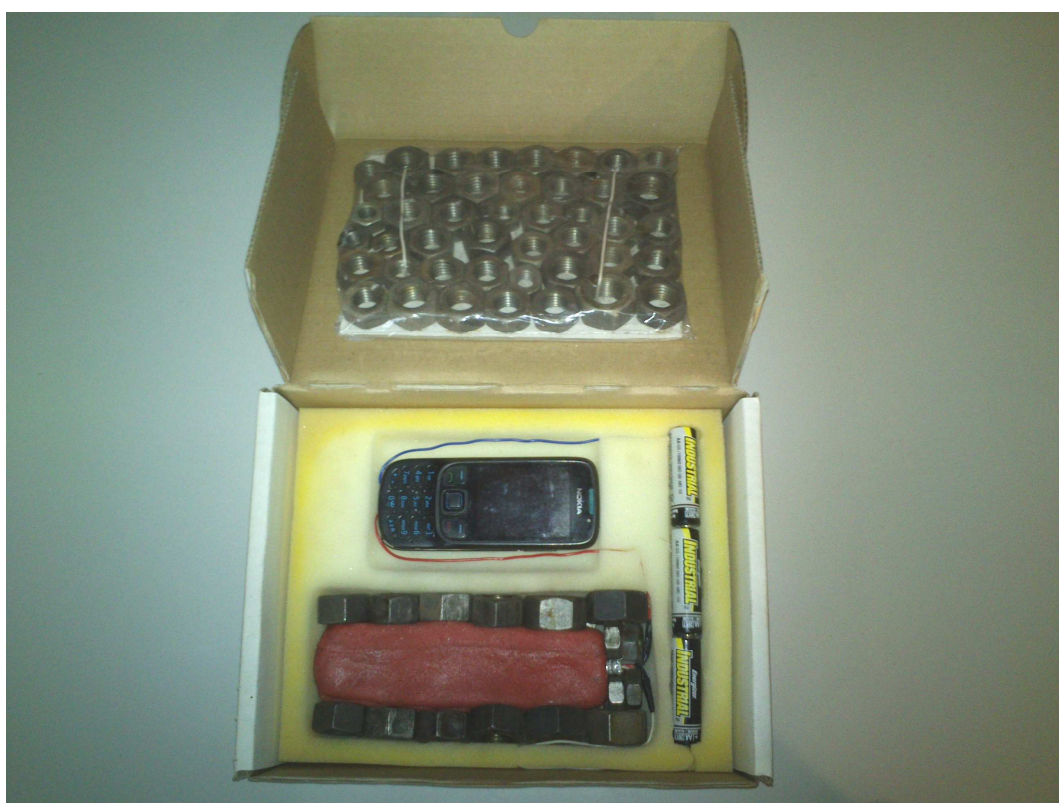
Fotografie č. 1. Průzkumný pyrotechnický oblek SRS-5.

Fotografie č. 2. Služební pes při výcviku – vtiskávání pachů.

Fotografie č. 3 a 4. Příklad nástražného výbušného systému.

Fotografie č. 5. Výbušniny používané k výcviku služebních psů.

